

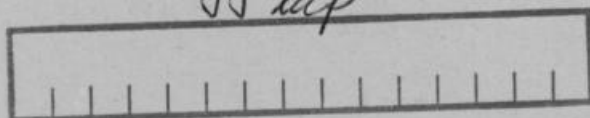
GYŰJTŐ: BELTALAN JELÖLÉS
GYŰJTÉS IDEJE: 2000.

TART: SZOKÁSOK SZÓLÁDOK

ÉS KAPOLYBAN

88 lap

FÖLDRAJZI MUTATÓ: KAPOLY, SZÓLÁD

SZAKMUTATÓ: XIX . A, B, C
XII.

HALASPACK RT.

LELTÁR 243:

ÖNÉLETRAJZ

Ö. Bertalan Jenőné vagyok / Böröndi Mária / 1929. február 14.-én születtem. Nyugdíjas - 32 év óta özvegy - vagyok , férjem Szovjetunióban volt hadifogoly, ott szerzett betegségben hunyt el 46 évesen. Egyedül neveltem és tanítottam két gyermekemet.

Szóládon 20 , Kapolyon 27 évig éltem. Mindkét falu Somogyban van. Ott szerzett saját emlékeimből és szájhagyomány útján terjedt elmesélésekből gyűjtöttem össze ezt az anyagot. A megtörtént eseményeknek én is több esetben résztvevője voltam. Csak elemi iskolát végeztem, de gyerekkoromtól szerettem a néprajzot, az irodalmat és a művészetet. Sokat olvastam és verseket is írtam.

12 évig a XVI. kerületi "Ikarus" nyugdíjas klub amatőr előadója voltam. Verset, mesét, prózát mondtam. Somogyban születtem, sokáig itt éltem és ismét újra itt élek. A kaposvári nyugdíjas klub tagja vagyok. Aktívan veszek részt most /71 évesen / is a csapat munkájában.

KAPOSVÁR, 2000. február 16.

Ö. Bertalan Jenőné,
Ö. Bertalan Jenőné

Farsangi bál

Húshagyó kedden a lányok batyut készítettek, ami abból állt, hogy húsételeket, süteményt, kalácsot és fánkot tálra raktak és szép, hímzett szakajtóruhába belefogva vitték a mulatóhelyre. A legények meg bort vittek korsóban, és szépen megterített asztalokat alakítottak ki, de ide csak meghívottak jöhettek, mert zártkörű volt. Reggelig tartott a bál, a banda húzta a talpalávalót. Közben evés, ivás is volt, ki, amikor megéhezett, akkor ült le az asztalhoz. Mikor kivirradt, trombita kísérettel tíz-húsz leányt vagy legényt kísértek el pár házig a mulatóból. Ez a falu kultúrházában zajlott le. Miután az utolsó mulatókat is elkísérték, befejeződött a farsangi mulatozás, egyúttal megkezdődött a böjt, ami azt jelentette, hogy húsvétig nem volt dáridózás.

Farsangi népszokások

Szóládon, szülőfalumban és Kapolyban is az volt a szokás húshagyó utáni napon, hogy rönköt húztak. Hamvazó szerdán reggel a legények összebeszéltek, és azokkal a leányok, akik pártában maradtak – vagyis nem mentek férjhez – meghúzták a rönköt. Ez abból állt, hogy egy kisebb fajta farönköt odacipeltek az eladó leány ajtója elé, majd kötelet kötöttek rá és a kilincshez erősítették. Akkor név szerint szólították, hogy „gyere ki Mari, vagy Kati, Vagy Erzsí”. Persze a leányzó jött volna ki, de ahogy nyitotta az ajtót, húzta a rönköt. Na lett nagy nevetés, kacagás és ujjongás a legények között. Nos ebből nem lett harag, sőt behívták a legényeket és megkínálták őket étellel, itallal. A másik szokás az volt a húshagyó keddi bálra mi leányok készítettünk egy kis papírzacskóba hamut, amiből hamvazó szerdán reggel egy óvatlan pillanatban a kedvesünk vagy a választottunk fejére szórtunk néhány ujjbegynyit. Na, aztán lett nagy nevetés erre a leányok, legények körében. Aki ügyes volt, több legényt is lehamuzott. Így szórakoztunk hamvazó szerdán reggel, így fejeződött be a farsangi mulatozás.

Tollfosztás

Szólád kis falunk alatt nagy rét terül el. Minden háznál kacsát és libát neveltek, nyáron a tarlóra télen ősszel meg a rétre hajtották legelni. Nyáron a réteg tollat, ősszel meg a hízott tollat kopasztották le a az állatokról. Így sok toll gyűlt össze. Ebből készült az eladó sorba kerülő leányok staférja, dunnája és párnája. De előbb meg kellett fosztani, ez hosszú téli estéken készült. Már novemberben elkezdődött és márciusig tartott. Egy-egy háznál 3-4 napig is eltartott. Sokféle süteményt sütöttek, keszőcét is főztek ez aszalt gyümölcsből készült. Szomszédokat és az asszonyokat, leányokat meghívták, ez ugyanis női munka volt. Este 7 órától éjfélig is eltartott egy-egy este. A toll csutkáról a pelyhet kellett lefosztani, közben mese, nóta és elbeszélések régi történetek hangzottak el. Volt úgy, hogy nagy fiúk téli estéken a széna-szalma kazalba elbújt verebeket fogtak és

beengedték az ajtón. Szegény kis madár repdesett körbe a szobában és a toll meg szállt míg meg nem fogta valaki. Az utolsó este mikor elfogyott a toll a zsákból a kínálgatás után minden este szokás volt megkínálni a fosztókat, összerakták a bútorokat egy sarokba és jöttek a legények kezdődött a bál. Harmonika vagy citera volt úgy, hogy fésű zenére is roptuk a táncot, sokszor hajnal három óráig is állt a bál.

„Tollfosztóba voltam az este.

Édesanyám ezt is kileste.

Nem beszélgettem én sokáig.

Éjfél után három óráig.”

Húsvéti szokások

Húsvétkor pirostojásokat festettek, és a keresztgyereket ajándékozták meg. A tojásfestés a gyerekek nélkül, titokban készült meg, mert különben nem lett volna meglepetés. De nem csak bolti festékeket használtak fel erre a célra, hanem vöröshagyma héját főzték meg és cicfarkú füvet kötöttek a tojásra és az szép cifra lett, ahol a fű takarta a felületet. A hagymahéjjal festett tojás világos vagy sötét színű lett. A kisebb gyerekek füvet szedtek és nyuszifészkeket készítettek, hisz ők még elhitték, hogy a nyuszi tojja a pirostojásokat. A nagyobb gyerekeknek meg az volt az öröm, hogy melyiknek van több pirostojása. Pénzt dobáltak bele, amelyik összetört, azt ették meg. A római katolikusok, amit húsvétkor étkezésre szántak, sonkát, tojást, a templomba vitték, ahol a pap megszentelte. Ezért volt a mondás, hogy: „Karácsonykor kalácsot, húsvétkor húst, pünkösdkor kenyeret, azt is úgy, ha csak lehet.” Tehát a tojás szimbólum volt húsvétkor. Húsvét másnapján már korán reggel locsolkodni indultak a legények. Lányos háznál kihívták a nagyleányt, és vödörből vízzel leöntötték, miközben mondták a rigmust: „Zöld erdőben jártam, kék ibolyát láttam / El akar hervadni, szabad-e locsolni?” Utána behívták a legényeket és megkínálták őket. A kisebb fiúk már szagosvízzel, kölnivel locsolkodtak, ezért pénzt és pirostojást kaptak.

Pünkösdi szokások

Pünkösdkor az a szép szokás volt ott a somogyi falvakban, Szóládon is és Kapolyban is, hogy a nagy leányok pünkösdi másnapján, délután, kézen fogva elindultak s járták a falu utcáit. Meg-megálltak egy-egy helyen és karéjban, körben állva táncoltak, daloltak, mondókát mondtak. Pünkösdjárásnak hívták ezt ott falun.

„Mi van ma? Mi van ma? Piros pünkösdi napja!

Holnap lesz, holnap lesz a második napja.

Jól megfogd, jól megfogd a lovad kantárját,

Hogy el ne tapossa a pünkösdirózsát!”

„Lányok vagytok, szépek vagytok, piros az orcátok.
Kertbe mentek, rózsát szedtek, fáj a szívem rátok.”

„Piros pünkösdrózsa kihajlott az útra,
El akar hervadni, nincs ki leszakítsa.”

Így folytatódott egész estig. Ezt a szép szokást 1930-1940-ig még tartották, de aztán kiment a divatból. Még van egy érdekes feljegyzés: a török átka. Egy magyar vitéz török fogságba esett. Azt ígérték neki, ha elátkozza hazáját, szabadon engedik.

„Szentgyörgynapi harmat, pünkösdi zápor, verd meg Magyarországot!”
Ez nem is volt olyan rossz kívánság a magyar vitéz katonától.

Aratási szokások

Péter, Pál napján kezdődött az aratás. Az őszi árpával kezdték, utána a búza következett, majd rozs és zab, végül a tavaszi árpa. A családok és a rokonok összeálltak, így kalákában gyorsabban haladt az aratás. Korán reggel, napfelkelte előtt már kint voltak az aratók a határban. A sorban elől állt a kaszás, utána a marokszedő, kötélkészítő, kéveköto, kepező (17 kéve került egy kepebe), végül a gereblyézők, akik a tarlót gereblyézték össze. Egész estig, napnyugtáig dolgoztak, vagyis látástól vakulásig. Nagyon nehéz fizikai munka volt az aratás, ennek megfelelően is étkeztek. A jó kiadós reggelit früstöknek hívták. Délben meleg ebéd dukált, amit nagy cserénvékában vittek a tarlóra. A levest különféle húsételek és szószok, főzelék követte, de volt ott még fánk, kalács, rétes is. Bor is akadt a javából, de csak szódával keverve itták, mert különben elszedültek volna a nagy melegben. A határban több helyen is volt forráskút, így a jó hideg víz is oltotta a szomjat. Az aratás akár egy hónapig is eltartott, csak úgy sárgállott a kepektől a határ. Az ügyes kezű lányok és asszonyok sokféle figurát készítettek búzakalászból: csokrot, koszorút, virágot, majd ezeket felakasztották a tisztaszobába díszítésül. Megajándékozták a városi rokonokat és jó ismerősöket is. Imádsággal kezdték, és imádsággal fejezték be ezt a nagy munkát.

Májusi kirándulás

Május 1-jén, Szóládon az iskolás gyerekek majálisra kirándulni mentek a falu alatt emelkedő hegytetőre. Négy községből is ide jöttek az iskolás gyerekek (Szólád, Nagycsepely, Kötcse, Teleki). A madarak és fák ünnepe ez a nap. Nemzeti zászló alatt vonultunk fel a nagy hegyre. Nótaszótól zengett a határ, amelyik csapat elsőként ért fel, kitűzte a zászlót. Mikor mind a négy község iskolásai felértek, akkor köszöntöttük egymást. Fújta a szél a háromszínű lobo-

gónkat. Volt itt közös éneklés, játék, verseny és szavalás. A négy csapat összemérte tudását. Díjakat is osztottak ki, nagy élmény volt ilyen diáknapon részt venni. Egész estig ott voltunk a szabadban, a szép, zöld erdő mellett. Csak napnyugtára értünk a falu széléig nagy nótaszóval:

„Leng a lobogó, megperdül a dob,
kis honvéd pajtások jól vigyázzatok!
Indulóra hangzik már a szó,
Félre, aki nem közénk való!
Majd honvéd lesz nemcsak a nevünk,
Megmutatjuk, hogyha felnövünk!”

A kapuban vártak a szülők, sorban hazaértek a diákok. Egy kis versre emlékezem:

„Ne bánts a fát, hisz ő is érez,
s szép gyöngéden nyúlj a levélhez!
Ágát ne tördeld, ne tépjed,
Hagyd annak, épnek, szépnek!
Ne bánts a fát!”

A tanárok belénk nevelték a természet szeretetét, ez még hetvenévesen is megmaradt bennünk.

Májusfaállítás

Kis falunkban, Szóládon nagy szenzáció volt a májusfaállítás. Amelyik leánynak volt udvarlója, az számíthatott májusfára. A legények már kiszemelték az erdőn a szép, sudár fákat. Mikor beesteledett, fejszével, fűrészszel indultak az erdőre. 8-10 fát is kivágtak egy éjszaka és cipelték a vállukon a faluba, a kiszemelt leány udvarába. Ott aztán feldíszítették cifra sallangokkal, majd egy üveg bor vagy sör került az aljára. A fát közösen állították fel a legények, s volt rá eset, hogy még a házigazdát is felzavarták álmából. Kérték a nagylétrát vagy a lajtorját és nagy zaj közepette már állt is a májusfa. Reggel aztán nagy büszkén nézegette a leány a májusfáját. Május hónapban minden vasárnapra, sőt még júniusra is jutott kitancolni való májusfa. Ezt nagy készülődés előzte meg a lányos háznál. Sütöttek sokféle süteményt és kalácsot, de sok helyen még kuglófot is sütöttek kemencében. Volt rá eset, hogy még baromfit vagy birkát is vágtak. A leány apja adta a bort, sört, és zenészt is fogadtak. Vasárnap délután kezdődött a mulatság és volt úgy, hogy éjfélig is eltartott a bál. Nagy vigadozás közepette kidöntötték, vagyis kitancolták a májusfát. Amelyik lánynak állítottak májusfát, ott már komoly volt

a kapcsolat, s vagy még akkor összel, vagy farsangkor oltár éle vezették a leányt, vagyis férjhez ment.

Szüreti bál

Minden évben szeptember valamelyik vasárnapján szüreti multságot tartott Szóládon az ifjúság. Szombat este az egyik kocsmában bíró és bíróné választást tartottak. Ez abból állt, hogy annyi cédulát helyeztek egy kalapba, ahány résztvevő volt. Aki kihúzta a két megírt papírt, az lett a bíró és a bíróné. Vasárnap reggel lányok és fiúk közösen feldíszítették a kocsmá udvarát szőlővel, virággal, zöld ágakkal, színes sallangokkal. Nagy izgalom előzte meg az ilyen készülődést, a leányok csőzlánynak, a legények csőzlegénynek öltöztek. A leányok magyar ruhát, vagyis piros pruszlíkot, zöld kötényt, fehér blúzt és nemzetiszínszalaggal körbevont szoknyát viseltek, melyhez fejdísz, párta vagy kaláris illett. A legényeken bő ujjú ing, bő nadrág, fekete mellény és csizma volt. Ruházatukat árvalányhajás kalap és karikás ostor egészítette ki. A legények lóháton, nyeregben, a leányok kocsin, fideres ülésben vonultak végig a falun. Ilyenkor a falu legszebb lovait válogatták ki. A bírónét és a bírót hintón vitték. A hintó és a kocsik is fel voltak szalagozva, a lovak nyakába csengőt akasztottak. A kisbíró is valamelyik kocsin foglalt helyet, kis dobbal a nyakában. A faluban megtörtént eseményeket sorolta fel. Minden tizedik ház előtt megállt a díszmenet, ilyenkor a kisbíró jobbnál jobb strófákat talált ki és olvasott fel: „Minden öregasszony vegyen részt a bálba’, nehogy megköszvényesedjen a lába. Minden öregember négykézláb másszon ki a Macskalyukba.” Ez ugyanis egy dülő neve volt a szőládi határban. Két-három leány fakanállal és cigánykártyával a kezében cigányasszonynak öltözött fel és jósolt a kíváncsiskodóknak. Emígyen mondták, hogy „asszonyság vagy kisasszony, vettessen kártyát, megmondom a szerencsédét”. A fiúk meg teknővel a hátukon, melencével a kezükben kínálták portékájukat. Jól kifestették magukat és maskarába öltöztek, mindenféle színes rongy lógott a ruhájukon. Még tollat is gyűjtöttek és szórták szanaszét. Amerre csak jártak, szemét maradt utánuk. Trombitás zenészek kísérték a felvonulókat, hangos, lármás zajt csaptak. „Tisztelet, becsület, mehet a csődület.” Végigjárva a falut, a kocsmá udvarán ért véget a menet. Ott már szólt a zene, elkezdődött a bál, trombitás és hegedűs zenészek felváltva muzsikáltak. Egész estig őrizték a szőlőt a csőzleányok, és akit szőlőlopáson értek, azt megbüntették. A bíró elé vitték, a bíróné pedig szedte a pénzt. Elég szép summa gyűlt össze, amit végül a zenészek kaptak meg. Egész világos reggelig tartott a szüreti bál.

Szüret és szőlő

Szólád híres bortermő vidék, jó fekvésű határába sok féle fajta szőlő terem. A mai napig is jó minőségű bort állít elő a „Balaton szőlőskert szövetkezet”. Az egész felső határt beültették kordonos borszőlővel. Helyenként csemegeszőlőt is ültettek. Borkiállításokon is részt vettek a szőlősgazdák, köztük az én édesapám is.

1950 nyarán, Balatonföldváron borkiállítás és verseny volt, Szóládi és Kőröshegyi borokból. Egy hétig tartott a rendezvény-borkóstolóval és borkiméréssel, melyen édesapám bora is díjazott lett. Nagy jóvedelem és haszon volt a szőlőből. Csemegeszőlőt a balatoni piacokon, Siófokon, Szárszón, Szemesen és Földváron lehetett értékesíteni. A bort és a mustot még a budapesti „Emkében” is mérték. Sokfelé vitték szét az országban, kisebb-nagyobb városokba. Így lett híres a szóládi bor.

Szüreti készülődés

A szüreti készülődés mindig nagy munka volt. Nagyjából október 10-e körül már elkezdődött. Először is ki kellett hordani a pincéből a kis és nagy hordókat, átmosni a kádat, bocskát, töltikét, sajtárt. Előkerült még a csöbör, a batár, a putony és a muszkoló is. Vödörbe és csöbörbe szedték a lányok és az asszonyok a szőlőt, innét ered a mondás, hogy „csöbörből vödörbe”. Utána puttonyban hordták a batárba a szőlőt, ami végül is a kocsira került. A rakódás azonban már férfimunka volt. A batárba hordott szőlőt muszkolóval törték le, hogy minél több elférjen benne. A batár deszkából készült, a kocsiba illeszthető, ládaszerű alkalmatosság volt. A boroshordókat alaposan kiforrázták, majd kiöblítették és pár napig szellőzni hagyták az udvaron. Mikor már a pince is ki lett takarítva, akkor a hordókat kívülről is lemosták és abroncsaikat befestették pirosra, így tisztán kerültek vissza a pincébe. A kádat, a bocskát, a szőlődarálót és a prést is kimosták. Régebben fa préseket használtak, de most már csak modern, gyári préseket. A kádra rakták a darálót és abba került a ledarált szőlő, melyet fajtától függően tartottak a kádban. A fehérszőlőt azonnal a présbe tették, ezzel szemben a feketeszőlőt pár napig állni hagyták a kádban, ezt nevezték kádolásnak. A sajtárba folyt a must és a töltikén keresztül a hordóba. A hordókat kénezték, vagyis leáslangolták mielőtt megtöltötték őket musttal. A borkén tartósította a bor szép tiszta színét. Meleg időben hamar erjedésnek indult a must, és mustgáz keletkezett. Ilyenkor kalmárrostát raktak a pince ajtajába, ezzel hajtották ki a gázt. Égő gyertyával ellenőrizték, hogy van-e gáz. Ha a gyertya elaludt, nem volt szabad lemenni a pincébe. Ezért mondták, hogy Szóládon rostálják a bort. Az egész évi munkának, sok-sok fáradságnak végül meg lett a haszna.

Szüretelés

Mikor minden eszköz tiszta lett, akkor kezdődött a szüret. Reggel korán huzattá a mezőre a kocsikat, az asszonynépség kísérte a fogatokat. A szomszédok és rokonok is besegítettek, de ez kölcsönmunka volt. Késő estig eltartott a szőlőszedés, míg meg nem telt a kocsin az edény. Nótaszótól volt hangos a határ, mert egyszerre, egy időpontban tartott a szüretelés. Október 15-én, Teréz napja volt a szüret első, és október 31-én az utolsó napja.

Étkezési szokások: ebédre, a mezőre száraz kosztot vittek, mint például tejfölös túrót piros paprikával, vagy sonkát, szalámit, kövesztett szalonnát zöldpaprikával. Kedvelt étel volt az új dió szőlővel és kenyérrel, innen ered a mondás, hogy „jó a szőlő lágy kenyérrel”. Minden szőlősgazda tartott birkát, ha nem, akkor vett a szüretre, ugyanis vacsorára jó erős birkagulyáslevest, utána diós és mákos kalácsot, másnap pedig birkapörköltet krumplival volt szokás enni. Természetesen mindegyik ételhez jól illett az újbor és must. Gyümölcs is volt bőven, minden fajtából: őszibarack, kék szilva, körte, alma, berkenye. Sajnos a berkenyének, ennek a finom gyümölcsnek azóta hírmondója sem maradt. Az egész napi munka után jól esett a vacsora, melyet a darálás, préselés és a must hordóba töltése követett. Nem minden évben volt jó termés, egyik évben sok, a másikban kevesebb. Megérett, megérett a fekete szőlő...

Szőlő töke venyege
Jaj de édes a leve
Jaj de édes jaj de jó
Éppen kedvemre való

Kukoricafosztás

Szeptemberben érett be a kukorica. Nappal törték, szedték és hordták haza, este felé pedig meghívták a kis és nagy leányokat, legényeket. Gyerekek is részt vehettek ebben a műveletben. Alkonyatkor kezdődött a kukoricafosztás. Az idősebbek sok-sok régi történetet, mesét mondtak, én jómagam is akkor tanultam a régi anekdotákat. A legények és nagy leányok, ha piros kukoricacsövet találtak, gyakran mondogatták: „Ki először piros csövet lel, lakodalma lesz az ősszel.” A munka éjfélig is eltarthatott, ilyenkor a háziak segítséget hívtak. Megkínálták őket dióval, szőlővel, kaláccsal, itókával, vagyis új borral és musttal. Egész hónapban más-más háznál volt a kukoricafosztás. A kukoricát, vagy más néven tengerit sokféleképpen használták fel. Kis és nagy állatokat etettek vele, hízókat hizlaltak, régebben, úgy 70-80 évvel ezelőtt a szegényebb családok kenyeret is sütöttek belőle. A kukoricaprósza és a gánica a háborús időkben a búzalisztet pótolta, mikor hiány volt belőle. Történt egyszer az iskolában, mikor imádkoztak a kisgyerekek: „Add meg a mindennapi kenyerünket, de ne ám olyan kukoricásat...” – szólt közbe az egyik tanuló. A szép fehér csumát, csuhét kiválogatták és az eresz alá felkötötték száradni. Télen ebből készült a szatyor, a lábtörlő, amit a nők készítettek el. Nagy élmény volt egy ilyen estén részt venni.

Disznótor

Szóládon minden háznál hizlaltak hízót. Úgy Katalin-nap környékén kezdődtek meg a disznóvágások, és nagyjából Mátyás napjáig tartottak. Előző nap készü-

lődtek a disznóvágásra, s ebben a munkában részt vett az egész család. A férfiak a nagy edényeket készítették elő, az asszonyok pedig a kisebb edényeket mosták ki. Fűszereket, paprikát törtek, amiket maguk termeltek: majoránnát, bazsalikomot, citromfűvet. A vöröshagyma és a fokhagyma is sorra került. A gyerekek szalmát hordtak a pörkölőre. Másnap aztán korán reggel ébredt az egész család. A meghívott böllér és a lefogók is ott voltak. Pálinkával és forralt borral kezdték a napot, utána leölték, majd megpörkölték a hízót. A gyerekek meleg gyűrűt adtak, ami a hízó körme volt. Sok és nehéz munkával járt a disznóvágás, mindenkinek megvolt a dolga. A férfinépség segítette szétbontani a hízót, az asszonyok a disznó belével foglalatoskodtak, amibe később a hurka, a kolbász és a szalámi került. Én magam is sokszor részt vettem ilyen munkában. A húst osztályozták: kolbász, szalámi, hurka és a svártli, vagyis a disznósajt. A sajthoz kikövesztették a húst, a hurkához megfőzték a rizst. Volt olyan falu, ahol krumplis és zsemlés hurkát készítettek, bár ez inkább a német településeken volt szokás. Falunként változott a hízó felhasználása. Szokás volt májas és tepertős hurkát készíteni, melyet ízlés szerint rozmaringgal is ízesítettek. Később a hurkát és a sajtot kikövesztették, a zsírnak való szalonnát felszelték kockákra és elkészítették. A zsírsütés maradt utoljára, minek végeredményeképp elkészült a finom tepertő. Estére már csak a vacsora elkészítése maradt: hurka, kolbász, pecsenye, orja leves, pogácsa és hájas kráfli. Mikor minden kész volt, jöttek a nyársdugók. Maskarába öltözve egy boton üres üveget, két szem piros almát és egy szál rozmaringot nyújtottak be a szatyorba. Néha, olykor gúnyos versben is megírták a háziakat:

„Azt hallottam disznót öltek,
mégis macska fülit főztek.
Én is fogtam fülit, farkát,
Adjanak egy darab hurkát!”

A háziasszony megrakta a szatyrukat mindenféle ínycsiklandó jóval. A gazda megtöltötte üvegeiket borral és kiadta a benyújtott boton. A nyársdugást lányok, fiúk szervezték meg és jót szórakoztak a háziakkal együtt. Így fejeződött be a disznótor.

Luca-napi szokások

Luca napjához, vagyis december 13-hoz sokféle szokás fűződik. Az asszonyok ezen a napon sokat üldögéltek, hogy sok kotlóstyúk legyen a háznál, sőt nem volt szabad mosni és varrni, nehogy a tyúkok keveset tojjanak, ráadásul pénzt sem volt szabad kiadni. Luca napján fontos volt, hogy férfi jöjjön először a házhoz, mert az szerencsét hoz, de ha nő jön, az elviszi. A nagy leányok 13 cédulára 13 férfi nevét írták fel és a lapokat párnájuk alá rejtették. Attól a naptól fogva minden este kivettek egy cetlit, és amelyik név utoljára maradt, az lett a leány férje. Másik szokás szerint ezeket a cédulára írt neveket gombócokba rakták és kifőzték. Amelyik gombóc először jött fel a víz felszínére, az rejtette a leendő

férj nevét. A legények lucaszéket készítettek, melyhez babona fűződik. 13 napon keresztül, 13 féle fából készült el a karácsonyi éjféli misére a lucaszék. A templomban a karzatra kellett felvinni, és fel kellett állni rá. A templomba vezető útra mákot kellett szórni, hogy a boszorkányok azt szedegessék. A lucaszékről a rajta álló illető meglátja, hogy a faluban kik a boszorkányok, akik állatok képében jönnek a templomba. Ezt egy nagyon régi elmondás után írtam, akkor még nem volt sem rádió, sem televízió, és így szórakoztak úgy 100 évvel ezelőtt.

Lucanapi kotyolás

December 13-án, Luca napján az iskolás gyerekek korán hajnalban házról házra jártak nagy botokkal a kezükben, miközben így verseltek:

„Kity-koty, kity-koty majd hajnal lesz, majd megvirrad. Szólnak a kakasok, tojnak a monyasok, kity-koty. Luca fekszik az ágyában, gyere pajtás, költsük fel, mennyországot nyerjük el. Annyi csibéje legyen a ház asszonyának, mint az égen a csillag, földön a fűszál! Olyan vastag szalonnája legyen a kendtek disznójának, mint a mestergerenda! Olyan hosszú kolbásza legyen a kendtek disznójának, mint a pesti gyorsvonat! Olyan nagy melle legyen a kendtek lányának, mint a dori korsó! Kity-koty, kity-koty majd hajnal lesz, majd megvirrad. Szólnak a kakasok, tojnak a monyasok, kity-koty, kity-koty.”

A gazdasszony egy szakajtóból kukoricát szórt a köszöntőkre, hogy sokat tojjanak a tyúkok. Kotyolóknak nevezték a gyerekeket. Több csapat is elindult Luca reggel, gyerekzsivajtól volt hangos a falu. A jókívánságokért pénzt kaptak a gyerekek. Ez a szokás is úgy ötven éve elmaradt, feledésbe merült. Manapság talán már csak hírből ismerik a falusi gyerekek a kotyolást.

Betlehemes köszöntés

Decemberben az iskolás gyerekek 5-6 fős csoportokba verődtek és kis ládikóból betlehemet alakítottak ki. A betlehemi istállót csillaggal a tetején ábrázolták, melyben helyet kapott József, Mária, a kis Jézus a jászolban, a három királyok, pásztorok, bárányok és a szamár is. Hétféteken, szombat és vasárnap estéken a gyerekek sorra járták a házakat. Betlehemes játékokat mutattak be, karácsonyi énekeket énekeltek, pásztorjátékokat játszottak, ami vallási eredetű szokás, mert Jézus születését mutatja be annak alapján, ahogy a Bibliában is meg van írva. Betlehemüket a templomban is bemutatták, amit később a katolikus pap meg is szentelt. Nagyon szép szokás volt ez falun. Így az iskolás gyerekek egy kis pénzt is gyűjtöttek össze a karácsonyi ajándékokra. Nagy művészi és erkölcsi értéke volt a betlehemezésnek, de sajnos ma már ez a szép népszokás sem él.

Karácsony

Karácsony a szeretet ünnepe. 4 hét adventi készülődés előzi meg. Adventi koszorút kötnek 4 gyertyával, és minden vasárnap meggyújtanak egy gyertyát. December a karácsonyvárás, a készülődés hónapja. 24-e, a szenteste családi ünnep. Ha gyerek is van a családban, akkor szépen feldíszítik a karácsonyfát és ajándékokkal halmozzák el a gyerekeket. Ünnepi vacsorát is készítenek: töltött káposztát és diós vagy mákos kalácsot. Vacsora után fehér abrosszal terítik le az asztalt, és a Bibliát és a zsoltárt teszik középre, piros alma, dió és aszalt gyümölcsök kerülnek melléjük egy táltra. A családfő felolvassa a Bibliából a karácsonyi történetet és éneklük: „Dicsőség mennyben az Istennek, békesség földön az embernek!” Úgy ötven évvel ezelőtt szenteste a pásztorok házról házra jártak, karkás ostorral durrogattak, csattogtattak és összeszedték az adományokat. Általában élelmiszert kaptak, almát, bort. Gyakran még a szomszéd községből is áthallatszott a pásztorok zaja. A gyerekek lutrival szórakoztak, ami fából faragott kis kocka volt, melynek az oldalaira számok voltak írva. Dió volt a tét. Szenteste az állatokat is jól megetették, mert az volt a hiedelem, hogy éjfélkor megszólalnak az állatok és megbeszélik, hogy milyen hozzájuk a gazdájuk. Ez a szokás úgy 70-80 évre vezethető vissza. December 25 vallási és világi ünnep. Az egész világon megtartják ezt a napot a keresztény és keresztyén hívők. 26-a az ünnep másnapja már szórakozással és vendégtárással telik el, István és János napot tartanak rokonok, szomszédok, komák körében. Így telnek el a karácsonyi ünnepek

Aprószentek napja

December 28-án jártak korbácsolni a somogyi falvakban. A korbácsolás a férfiak dolga volt, fűzfavesszőből fonták a korbácsot. 28-án reggel indultak korbácsolni házról házra, s minden leányt, asszonyt megveregettek, miközben mondták a mondókát:

„Szófogadó légy!
Ha lenek küldenek, főnek menj!
Ha főnek küldenek, lenek menj!
Ha vízért küldenek, borért menj!
Ha borért küldenek, vízért menj!
Egészséges légy, friss légy, keléses ne légy!”

Szóladon is ez volt a szokás, talán 1940-ben hallottam utoljára. Egyik-másik háznál meg is kínálták őket étellel és itallal. Egészen délig jártak a házakat. Ez a korbácsolás is feledésbe merült.

Januári jeles napok

1. Újévi köszöntő:

„Újesztendő, vígság szerző most kezd újolni, újoláskor nagy örömet fog hirdetni. Hirdeti már a Messiást, el fog jönni! Legyetek hát ti mindnyájan Isten hívei!”
Újévkor az volt a szokás, reggel a mosdótálba piros almát tettek a lányok, hogy egészségesek legyenek. Lencsét főztek, hogy hozza a szerencsét a házhoz.

6. Vízkeresztkor házszenelést tartottak, az új házakat avatták fel.

„Vízkereszt az első ünnep, házszenelést ünnepeljed!”

12. „Ernö napján, ha hull a hó, szánkózni is nagyon jó.”

14. „Vidor napja nevezetes, kertitörpe ünnepe ez.”

18. „Piroska az erdőben, a nagymama mesében.”

22. „Ha fénylik a Vince, telik a pince, ha nem fénylik Vince, üres lesz a pince.”

Ezen a napon figyelték, hogy süt-e a nap, vagy felhős-e az ég.

25. „Ha Pál fordul köddel, ember hull döggel.”

„Pál napján a fele tél, kifelé visz a remény.”

Pál fordulónak nevezték ezt a napot az idős emberek. Ekkor még meg kellett lennie a termények és a takarmány felének, ellenkező esetben nem lett volna elég tavaszig. Ennek is nagyon régi megfigyelés az alapja. Ha jó idő volt, akkor örültek, ha borús, akkor szomorkodtak az emberek.

Februári jeles napok

2. Gyertyaszentelő. A római katolikus vallás szerint gyertyát szentelnek a templomban, amit bizonyos alkalmakkor égetnek.

„Inkább a farkas ordítson, mint a nap süssön.” Ha jó idő van, a medve kijön a barlangból, de visszabújik, ha meglátja az árnyékát. Ha pedig szakad a hó, és zimankós az idő, akkor kint marad.

3. Balázs napkor a római katolikus vallás szerint barkahamuval keresztet húznak a hívek homlokára, hogy megvédje őket a betegségektől. Ez a nap is vallási kultuszként mélyen gyökeredzik.

„Ha Balázs dagaszt, akkor Benedek fagyaszt.”

6. Dorottya napja nálunk, Somogyban, illetve Kaposváron népünnepély, mióta Csokonai Vitéz Mihály megírta a dámák farsangi diadalának történetét Dorottya című művében. Minden évben megtartják ezt a napot.

14. Bálint napja a szerelmesek napja, virágot és piros szívet adnak át egymásnak a fiatalok.

19. Zsuzsanna. Ha ezen a napon megszólal a pacsirta, akkor hamar kitavasodik.

24. „Mátyás, ha havat talál, bont, ha nem talál, akkor épít.”

A néphit szerint, ha van hó, akkor elolvasztja, ha nincs, akkor hullik. „Mátyás jeget olvaszt, ha nem talál, fagyaszt.” Ha ezen a napon tojik a liba, ezt a tojást megjelölik, mert ez a tojás eltűnik vagy elvesz a kotlós fészkeről. Ez is nagyon régi megfigyelés.

Márciusi jeles napok

2. „Lujza, a rövidebbet húzza.”
7. „Tamás, a hitetlen Tamás, ki is lenne más.”
12. Gergely rázza a szakállát, visszahozza a téli tájat.” Legtöbbször minden évben esik a hó ezen a napon.
18. Sándor Zsákban hozza a meleget.
19. József Ha kiszakad a zsák szája,
21. Benedek Hideg idő köszönt a tájra.
24. „Gábor, a te neved jámbor.”

Ezen a napon szőlőt és gyümölcsfát metszenek. Gyümölcsoltó Nagyboldogasszonynak nevezik ezt a napot. Minden fajta gyümölcsfáról vágunk le egy kis gallyat, amiket a kert különböző részeibe leszúrnak azért, hogy a teremő Isten a jégtől, fagytól, kártól megvédje a gyümölcsöt. Ha egy kis gallyat egy pohár vízbe raknak, az 2-3 héten belül kirügyezik, kivirágzik és tavaszt várásol a szobába.

15. Nekünk, magyaroknak a legnagyobb ünnep. Az 1848-49-es forradalomra és szabadságharcra emlékezünk. Nagy tisztelettel gondolunk hőseinkre és mártírjainkra. A legkisebb falukban is megtartják ezt a napot. A szeretet virágai és koszorúi borítják a hősök szobrait. Március idusán nagy költőnk, Petőfi emlékével és szép verseivel tesszük halhatatlanná és felejthetlenné ezt az ünnepet.

Áprilisi jeles napok

1. Hugó napján vetik a tököt, hogy nagyra nőjön, és az uborkát, hogy sok legyen. Ezen a napon, akit lehet, becsapnak. A gyerekeket fejszemagért küldik a boltba. „Április bolondja, május szamara”, így csúfolják, akit becsapnak.
 12. „Gyula, a verebek ura.”
 13. „Ida, megszületett a kisgida.”
 23. „Béla, ne légy olyan méla.”
 24. György napján költözködtek régen a cselédek. Ezen a napon mindenféle magot a földbe kell rakni, mert utána már késő lesz veteményezni. Sokféle megfigyelés kötődik ehhez a naphoz. Ha György napján olyan magas a búzavetés, hogy a nyúl el tud bújni benne, akkor gazdag aratás várható. Ettől a naptól már lehet menni gombászni, mert a kucsmagomba -régiesen szömöre- és a csibegomba már kibújik a földből. Az erdőben kinyílik a Szent György virág színes, illatos virága. A méhek is igen kedvelik, gyűjtik a mézet.
- Ide kapcsolódik a török átka is:
„Szent György napi zápor, pünkösdi harmat, verd meg Magyarországot!”
Ekkorra már előbúznak téli helyükről a kígyók és a gyíkok.

Májusi jeles napok

1. A munka ünnepén majálist tartanak országszerte. A pihenés és a szórakozás napja ez a gyerekeknek és szüleiknek egyaránt. Május első vasárnapja, vagyis anyáknapja az édesanyák és nagymamák ünnepe.
4. Flórián a tűzoltók védőszentje. Ezen a napon idős emberek megfigyelése szerint nagy zápor és zivatar szokott lenni.
12. „Pongrác,
13. Szervác,
14. Bonifác, most engem a hideg ráz.” (Fagyos szentek.)
22. Eszter, bibliai név.
25. Orbán napja az utolsó fagyos nap. Ha ezen a napon nem szállnak le a fagyos szentek a tűzhelyről, akkor lelökik, vagy letaszítják. A fagyos napok minden évben megjönnek, ha nem is egészen pontosan a fagyos szentek napjain, s bizony sok évben elfagytak a gyümölcsök. Régi megfigyelés: ekkor olvadnak a jéghegyek a tengereken, óceánon. Ennek a hidege eléri a mi országunkat is, ennek tulajdonítható a májusi fagy.

Júniusi jeles napok

8. „Medárd ha esik, sok szénát megeszik!” Azt jelenti, ha ezen a napon esik az eső, akkor negyven napig tart az esős idő.
10. Margit is Medárdhoz kapcsolódik. Ha ezen a napon esik az eső, azt mondják: „Margit pisil.”
15. „Vid napján, ha hull a szőlővirág,
szüretkor vidám lesz a világ.”
24. Iván naphoz is sokféle szokás maradt meg a múltból. Sárkányűzés, füstölés és tűzugrás. Ezen a napon gyűjtik a kuruzslók, javasok a kis és nagy ezerjófűvet, és a fényeshátú szentjánosbogarakat. Fűvekkel, bogarakkal rontottak és gyógyítottak, de mára már kihaltak azok az emberek, akik ezt üzték.
29. Péter és Pál napja, ekkor kezdődik az aratás. Erre a napra már sárgulnak a búzatáblák. „Megérett a gabona, le is vágja a kasza.”

Júliusi jeles napok

4. „Sarlós napján megszakad a gabona szára.
Az aratás Isten áldása.”
6. Csaba a hadak útja.
14. Örs vezér a honfoglalókkal ideért.
20. Illés szekeren indulok én.
21. Dániel, bibliai név.
22. Magdolna, menj el a malomba!
25. A Jakab napi szőlő már megéri erre a napra.

26. „Anna, ha akarna.” Anna napon tartják a híres Anna-bálokat országszerte. Leghíresebb a balatonfüredi Anna-bál, melynek már több mint száz éves hagyománya van. Megválasztják a bál szépét, a bálkirálynőt. Ezt a tisztséget egy egész éven át viseli a megválasztott.

29. Márta és Mária, a bibliai szentasszonyok. Július hónap az aratás ideje, eddigre már beérik a rozs, az árpa és a zab. Ha jó az idő, akkor sikerül begyűjteni az egész évi kenyérnek valót, de ha esős, akkor nem olyan jó a minőség.

„Sikerért és jó termésért megdolgoztunk egyaránt,
áldást kérünk a munkánkra, jó Istenünk, semmi mást.
Legyen áldott Te szent neved, jövőben is ezután,
Add meg a mi kenyérünket, búzát, bort és békességet!”

Augusztusi jeles napok

4. Domonkos, te vagy az a nagyokos.

10. Lőrinc után hidegebb lesz a víz a tavakban és folyókban.

15. Mária, Nagyboldogasszony. Országszerte búcsúkat tartanak.

20. István. A legnagyobb vallási ünnep ez, az országalapító I. István király emlékére. Budapesten nagyünnepet, körmenetet és tűzijátékot tartanak. Magyarország szimbóluma van ennek az ünnepnek.

24. Szent Bertalan éjszakájának tiszteletére tartják ezt az ünnepet.

25. Lajos napra megérett a berkenye. Sajnos mára hírmondója sem maradt ennek a nagyon finom és ízletes gyümölcsnek. Orvosságnak is használták, bármilyen hurutot és hasmenést gyógyított.

30. Rózsa, legszebb név hordozója.

Szeptemberi jeles napok

2. Rebeka, röszög a dereka.

5. Lőrinc napja után nem érdemes dinnyét enni, mert a gyümölcs már nem olyan édes, egyre ízetlenebbé válik.

8. Mária, Kisasszony. Ez is vallási ünnep, megkezdődnek a búcsújárások a szent helyekre.

23. Tekla napján indulnak útnak a fecskék. Erre a napra már megérik a dió, a szőlőhegyek hangosak a dióveréstől, diószedéstől.

29. Mihály. Szent Mihály napja is vallási ünnep, búcsúkat és körmeneteket tartanak, úgy az országban, mint a határokon kívül Európában. Erre a napra megjön az első deres éjszaka. Az idős asszonyok és emberek reggel megfőverik a deres fűvet, hogy ne fájjon a derekuk. Szent Mihály napjára a csúszó-mászó kígyók és gyíkok elbújnak téli vackukba. Amelyik nem tudott elbújni, az a kerék - csapásra feküdt, vagyis öngyilkos lett.

Októberi jeles napok

4. Ferenc októberben néha deres, Ferenc napja nevezetes.
8. Koppány, Somogyban is vezér volt ám.
15. Teréz, szőlő szüretre kész. Ezen a napon kezdődik a szüret, hiszen eddigre minden fajta szőlő megéri.
23. Nevezetes nap. Az 1956-os események emlékére nemzeti ünneppé nyilvánították. 1956 október 23-án békésnek indult a tüntetés, de véres megtorló harcra változott. Nagyon sok ártatlan fiatal halt meg ezen a napon és utána is. Rommá lötték szép fővárosunk, Budapest egyes részeit is. Március 15-e után ez a legnagyobb ünnep, a hősök ünnepe.
28. Simon. „Eljött már a Simon Júdás, jaj teneked póre gatyás!” Simon napján bekötik a gulyát télire. A csikósok, gulyások, juhászok ezzel a nappal zárják az esztendőt, megszűnik a legeltetés.
31. Farkas, néha faggyal nyargal. Farkas napra már minden terményt betakarítanak a határból és a mezőkről, mert amit a kikelet gyűjtöget, az ősz elfecséreli, ha kint marad valami a terményből.

Novemberi jeles napok

1. Mindenszentek, halottak napja. Ezen a héten nem volt szabad káposztát télre eltenni, szelni, mert az megpuhul és megromlik. Ez a régi időkben megszakás volt.
2. Nagy halottkultusz ez a két nap országszerte. Van olyan falu, ahol az emberek ételt, italt is visznek elköltözött szeretteik sírjához, de legtöbb helyen azonban csak virágot, koszorút helyeznek el a síron. Az emlékezés gondolatával keresik fel a temetőt. Ezen a két napon fekete ruhát öltenek egész Somogyban, egyedül Csökölyben fehér a gyász.
5. Imre, rád szállt a pille.
10. Réka, fejedén a véka.
11. Márton. Márton nap, ha fellegetes, nagyon hideg telünk lesz. Márton reggel, ha északról fúj a szél, akkor hideg télre kell számítani. Ezen a napon libát vágtak falun, és a mellcsontjából jósták meg, hogy milyen lesz a tél. Ha a csont fehér, akkor nagy tél lesz, ha vörös, akkor enyhe télre kell számítani.
25. Katalin nap amilyen, a böjt eleje is ilyen. Katalin, ha kopog, karácsony locsog.
30. András, ha fehér, sok a tavaszi szél. Andráskor, ha fehér a háztető, akkor tavaszig is kitart a tél. Ez azt jelenti, hogy a hó megmarad akár márciusig is.

Decemberi jeles napok

6. Miklós. Szent Miklós napja is római katolikus vallási ünnep. A gyerekek örömmel, reménykedve várják a Mikulást.

13. Luca. Ritka női név, ehhez a naphoz sok babona fűződik.
24. Ádám, Éva, ősszüleink neve napja.
25. Karácsony. A szeretet ünnepe, az ajándékozás öröme.
26. Karácsony másnapja, István névnapja.
27. János, ne légy olyan álmos!
28. Apró szentek napja ez: Betegséget üzzed el!
31. Szilveszter, vidámsággal ünnepelj!

Keresztelő

Keresztelést, vagy más néven poszitat tartottak itt a somogyi falvakban. Ha elsőszülött a gyermek, akkor hat-hét komát és komasszonyt hívtak. Egy kisebb lakodalommal is felért egy ilyen lakoma. Nagyon sokat készültek a háziak egy ilyen alkalomra. Volt úgy, hogy még hízót is vágtak, vagy borjút, baromfit, hisz akadt minden a falusi háznál. Sütemény, kalács és kuglóf a kemencében sütve, de divatba jött a torta is. A komák is hoztak egy-egy tortát. Jól sütő-főző asszonyt hívtak meg szakácsnak a háziak, de a rokon asszonyok is segítettek az előkészületekben. Mikor felvirradt a nagy nap, jöttek a komák, komasszonyok családotól, a rokonok és a jó szomszédok sem maradhattak el. Volt olyan keresztelő, hogy zenészeket is fogadtak. Délelőtt ünnepélyesen vitték az újszülöttet a templomba. A legidősebb komasszony tartotta a keresztvíz alá, a többiek csak kísérték. 50-60 évvel ezelőtt egyszerű nevet kapott a gyermek, nem úgy, mint manapság. Mikor hazaértek a templomból, akkor a gyereket betartották az ágy alá, hogy jó alvó legyen. Utána elkezdődött az evés, ivás, mindenféle jót szolgáltak fel este vacsorára. Volt olyan poszita, ahol harmincan is voltak. Vacsora után aztán énekeltek, daloltak és táncoltak. Reggelig mulatoztak, világos virradatig. Egy poszitában történt meg ez az eset: a komák már a harmadik gyermek keresztelésére érkeztek. A legnagyobb gyermek azt mondta az egyik keresztapának, hogy már az első fogásból ne egyék, mert „mi van a kemencében”, aztán sokan hozták az ételt, de mindig ugyanazt mondta a gyermek. Így aztán a keresztapa nem evett, várta, hogy „mi van a kemencében”. Mikor az utolsó fogást is behozták, megkérdezte a gyereket: „Keresztfiam, mi van a kemencében?” „Három kiscica!”-válaszolta a kisgyerek. Így hát a keresztapa pórul járt, mert valami ínycséségre gondolt, ezért várt a fogások végére.

Leánykérés

Még úgy hetven évvel ezelőtt, a fiatalok már az iskolában kinézték maguknak leendő párjukat. Ez a választás végigkísérte a nagyleánysorsukat, mindenhová együtt mentek. Akár kirándulásokra, bálokra, toll- vagy kukoricafosztásra, bármilyen rendezvényekre kéz a kézben mentek, egymás iránti szimpátiából kitarottak egymás mellett. Ha nem így történt, akkor búcsúban, vásároknak nézték ki maguknak leendő párjukat. Volt olyan eset is, hogy a szomszéd falukból ko-

mendálás útján hoztak össze párokat. Jó, dolgos, tiszta erkölcsű lányokat rokonok, barátok, ismerősök ajánlottak férjhez. Leginkább a templomban nézte meg a legény az arát, s ha megtetszett, akkor mehetett a legény megkérni, de ha szemérmes volt, inkább kérőembert küldött maga helyett. Rokon, barát vagy idősebb testvér is lehetett kérőember. Ha sikerült a leánykérés, megbeszélés, megegyezés, akár egy-két hónap múlva már össze is kerültek. Ha egy leány sokat válogatott, legtöbbször pártában maradt vénlánynak. Úgy csúfolták, hogy megmaradt az egyház számára. Itt Somogyban volt egy rossz szokás is, hogy a szülők nézték ki gyermeküknek a jövődöbelijét. Vagyonost csak hozzá hasonlóval házasítottak össze, hogy a föld, a juss tovább szaporodjon. Szegény legény vagy leány gazdaggal csak kivételes esetben kerülhetett össze. Legtöbbször tragédiában végződött az ilyen nem kívánt frigy. Akármilyen nagy volt is a fiatalok közt a szerelem, ha a szülőknek nem tetszett a választott, bármilyen módon, de szétválasztották őket. Nagyon sok esetben egy életre megpecsételődött a sorsa a legénynek, leánynak. Azt is tartották a falvakban, hogy az ördögök el vannak bocsátva és lebeszéltek a fiatalokat egymásról. Ha ez sikerült, az egyik szülőnek öröm, a másiknak meg bánat jutott.

Eljegyzés vagy melülés

Úgy hatvan évvel ezelőtt a jómódú családoknál parádés eljegyzést, régi nevén melülést tartottak. Meghívták a rokonokat, jó barátokat, szomszédokat. Ez afféle kis lakodalom volt, nagyon készültek rá az örömszülők. Így nevezték mindkét részről a szülőket. Sokféle ételt készítettek mindenféle húsból. Süteményt, kalácsot, fánkot és kuglófot is sütöttek. Az ünnepséget általában a vőlegény házánál tartották, de ha úgy adódott, akár a menyasszony házánál is ünnepelhettek. Gyakran zenészeket is fogadtak. Szépen megterített asztalokkal rendeztek be egy szobát, ahol középen ült a leendő ifjú pár, virágokkal feldíszítve. Verselés közben átadták a jegygyűrűket, a jókívánságokkal. Ezt reggelig tartó multság követte, evés, ivás, nótázás és tánc közepette zajlott le a melülés. Ettől kezdve már jegyespároknak tartották a fiatalokat.

Lakodalmi készülődés

Ha megegyeztek az örömszülők mindkét részről, elkezdődött a készülődés. Sok mindent kellett gyűjtögetni a nagy napra, hogy ne legyen hiány semmiből. Először is disznót hizlaltak, borjút vettek vagy neveltek, baromfi pedig volt minden háznál. A meghívottak is hoztak egy-két tyúkot vagy kakast, 30 tojást és egy tál lisztet, ez volt a fejkvóta. Emellett azért a házigazdának is kellett gyűjtögetni. Egy 250-300 személyes lakodalomra: 3 hízót, 2 borjút, 60 tyúkot, 10 juhot és 15 mezei nyulat. Ezek csak a húsételekhez kellettek. Szükség volt még 800 tojásra, 60 kg cukorra, 20 kg rizsre, 150 kg lisztre, 20 kg vajra, 10 kg mézre, 10 kg mákra, 20 kg dióra és különbözőfajta fűszerekre. Nagy edényeket is kellett gyűjteni:

több nagyüstöt, nagy fazekakat, lábosokat, serpenyőket, nagyteknőt, gyúrotáblát többet is. Télen a lakásban tartották a lakodalmat, ilyenkor asztalokkal, padokkal, székekkel rendezték be a szobákat. Tavasztól ősziig-még októberben isátorban tartották a lakodalmat. Kölcsönként ponyvából alakították ki a lakodalmas sátorot. A sátorot és a szobákat is feldíszítették virágokkal, zöld ágakkal, színes szalagokkal. A középpontba, a főasztalhoz az ifjú pár került, fejük felett az írás: „Éljen az ifjú pár!” vagy „Legyetek boldogok!” vagy „Az esküt híven megtartsátok!”. Nagy előkészület és sok munka előzte meg az ilyen rendezvényeket. Ha közösen, mindkét részről tartották a lakodalmat, akkor könnyebb volt, mintha csak egyik fél vállalta volna a költségeket. Valami visszatért az ajándékozásnál, de csak egy tized része az elköltött pénznek. De azt tartották, hogy egyszer tartanak lakodalmat, ezért kitétek magukért.

Lakodalom

A lakodalom előtt három nappal már nagy a sürgés-forgás. Először a süteményeket készítik el, másnap már a kuglófot, kalácsot sütik a kemencében. Aznapra csak a húsfélék sütése marad: fasírt, rántott szelet, párizsi, bécsi és natúrszelet, kolbász, hurka is dukál a vendégseregnek. Kocsonyát is főznek, de akad pörkölt és sült tyúkhús is. Ami szemnek, szájnak ingere, mindenből kerül a lakodalmi asztalra. Ha vidékről, másik faluból jön a vőlegény a násznéppel, akkor ebédet is adnak. Jó fűszeres birkagulyáslevest fűszeres paprikával elkészítve, utána pedig diós és mákos kalácsot, melyet vörös vagy fehérborral öblítenek le tisztán vagy szódával. Ebéd után már készülődnek az esküvőre. Koszorúslányok, vőfélyek parádés serege érkezik szép rendben, 15-20 pár, néha még több is. Szakácsok, szakácsnők sürgölődnek-forgolódnak, készítik a finom fogásokat. A menyasszony öltöztetése a legnagyobb ceremónia. Három személy is segít a menyasszony öltöztetésénél, s mire a vőlegény érkezik, teljes díszben, pompában találja mátkáját. Fényképezés következik, hogy megörökítsék ezt a szép napot. A zeneszerek már fújják az indulót, hogy: „Lakodalom van a mi utcánkban!”, vagy „Csak egy kislány van a világon”, vagy „Hívják össze a nászsereget!”. Mikor készen áll a menet, indulnak a templomba. A vőlegény megy elöl a menetben, a menyasszony pedig a sor végén érkezik. A polgári esküvőt már előtte megkötik, most már csak a papi esketés következik. Orgonaszóval, énekléssel és az áldással fejeződik be a ceremónia. Most már kéz a kézben indul az ifjú pár az élet rögzős útjára. A lakodalmas háznál nagy szeretettel fogadják az örömszülők az új párt. Többféle szokás is maradt fenn, seprőt adnak a menyasszony kezébe, hogy jó dolgos legyen, vagy kisgyermeket ültetnek az ölébe, hogy gyermekáldás kíséresse őket. Utána a hívatlan vendégeknek muzsikálnak az udvaron, párat táncolnak, és már vége szakad a lesinek, vagy népiesen a siratónak. A vendégek elfoglalják helyüket, az új pár a díszasztalnál, virág és díszgyertyafény előttük, megkezdődik a vacsora. Minden ételt köszöntéssel, verssel hoznak a vőfélyek. Leves az első fogás, majd pörkölt rizzsel következik. Utána bécsi, párizsi szelet, fasírt és

tyúkhús sülve-főve. Egy tálon sült tyúkot és kakast hoznak az ifjú pár elé. Ezután következnek a sütemények, édes és sós, végül pedig a torták. Vacsora közben egy szakácsnő felöltözik jelmezbe és bekötik a kezét fehér ruhával. „Mikor a kását keverte, kezét megégette, fakanalat és meszelőt adtak a kezébe.” A vőfély meg tányért tart és szedik a „kásapénzt”. Aki nem ad a tányérba pénzt, azt megmeszeli. Az így összeszedett pénzből aztán a szakácsnők tánca következik, és a zenészek kapják meg a kásapénzt. Vacsora után kezdődik a vigadalom, tánc a javából. Fúvós és vonós hangszerek felváltva, hogy nagyobb legyen a hangulat. Egészen éjfélig ropják a táncot. Akkor aztán a menyasszony, illetve a menyecsketánc következik. A menyasszony felcseréli a fehér ruhát menyecskeruhára és bekötik a fejét pettyes kendővel és megtáncoltatják az új asszonyt. Közben kisebb-nagyobb ajándékokat raknak az örömanya vékájába. A vőlegény egy tányért tart és „Eladó az új asszony!” pénzt raknak a tányérba. Mikor már mindenki táncolt egy kurtát a menyecskével, a vőlegény zsebre rakja a táncpénzt, és földhöz vágja a tányért, majd felkapja párját és kitáncol vele a helységből. A menyecsketánc után éjféλι vacsora következik. Itt már vadas hús, kocsonya dukál, kolbász, hurka, kalács és kuglóf a javából. Egész világos virradatig tart a lakodalmi tivornyázás. Még reggel is megterítik az asztalt mindenféle étellel és itallal. „Lakodalom, ha jól lakom”- ezt tartották falun. A trombitás rezesbanda kísérte a nászsereget pár házīg, családonként külön-külön. Fújták a trombitát, csak úgy harsogott, hogy:

„Vége van már a lakodalomnak,
nagy bánata van a menyasszonynak.
Forgatja karikagyűrűjét,
Sajnálja a régi szeretőjét.”

Temetkezés

A keresztelés, a házasság után ez a harmadik legfontosabb, a temetés. A legszomorúbb szertartás, esemény az ember életében. De ha megszületünk, meg is halunk, ez a végállomás, nincs tovább. Az sem mindegy, hogy mikor következik be. Ha kisgyermek korban arat a halál, az nagyon nagy fájdalom a szülőknek. De ha valaki élete delén hal meg, az már a családnak nagy veszteség, hisz özvegy és árvák maradnak utána. Aki már idős kort megélt, élt jót is rosszat iskeveseknek adatik meg a 80-90 esztendő-legtöbb esetben már megváltás az elmúlás a sok szenvedés és betegség után. De a háborúk ártatlan áldozatai a legszomorúbb veszteségei, mint a családnak, mint a hazának. A harctereken elesett katonák legtöbbször jeltelen sírokban nyugszanak, még a megemlékezés virágait sem kapják meg. Ez a családok életében nagy törést és bánatot jelent. Úgy 50-60 évvel ezelőtt a kis falukban még nem voltak ravatalozók, csak nagyobb településeken, kis és nagy városokban. Még orvos is csak nagyobb településen volt. Kis faluban csak halottkém volt, aki megállapította a halál beálltát. Ez egy erre ki-

képzett férfi volt. Legtöbbször ő segített a halottöltöztetőnek. Szépen megmosdatták, megfésülték a halottat, majd a kedvenc ruhájába öltöztették és a hideg ágyra tették. Az elhunyt ruháit általában a halottöltöztető kapta meg. Az 1920-30-as években sok kisgyermek halt meg. Akkor még nem tudták a járványokat, gyermekbetegségeket megfelelően gyógyítani. Nekem is négy testvérem halt meg a 20-as években, csecsemőkorban. Az édesanyám egész életében fekete ruhában járt, nem vigasztalta meg semmi sem. Azt mondogatta, hogy: „Régóta a temetőt járom, ott hervadt el négy kis virágszálam.” Ha pedig a család egyetlen gyermeke is meghalt, nem maradt örökös. Volt rá példa. Szóládon is és Kapolyban is egyke gyermek volt tervezve, különösen a gazdag családoknál. Így aztán pusztult és fogyatkozott a népesség száma, kevesebb lett a magyar. Somogyban is kevesebb lett a lélekszám, leginkább a református falvakban születtek kevesebben, mint ahányan meghaltak akkor. Ha valaki elhalálozott, másnap már el kellett temetni. Ott harangoztak, amelyik felekezethez tartozott. Aznap és a temetésig szóltak a harangok. Mindenkit a saját udvarán ravataloztak fel a temetés előtt. Az a pap búcsúztatta, amelyik egyházhoz tartozott. A gazdagabb családok gyászokocsikat fogadtak, a szegényebbek Szent Mihály lován, vagyis vállon vitték a koporsót a temetőbe. A módosabbak dalárdát fogadtak, a szegényebbeket csak iskolások éneklése kísérte.

„Szent hely ez a temető,
mindenkinek helyt ad ő.
Befogad ő jövevényt,
koldust, gazdagot, szegényt.”

A temetőbe érve ismét Szent Mihály lovára tették a koporsót, és a sírnál folytatta a pap a háznál elkezdett szertartást. Ének, prédikáció, imádság és búcsúztató minden családtagtól, a rokonságtól, jó szomszédoktól. Református temetésen „Tebenned bízunk eleitől fogva...”, énekelték a hívek. Katolikus temetésen: „Ments meg Uram minket az örök haláltól...”. Sírásóknak a keresztyereket hívták meg legtöbbször, ha nem volt, akkor a fiatalokat a rokonságból. Ők vitték a halottat utolsó útjára és ők is temették el. Falun halotti tort ültek, ahova a rokonságot hívták meg. Ez volt a végtisztesség az elköltözöttnek. Virágcsokrok és koszorúk halmaza borította a frissen ásott sírt. Ez is a szeretet és a tisztelet jelképe volt. „Ha az Isten jót akart, pihenj békében, gondtalan.” Béke poraira.

Komaválasztás

Még kisiskolás koromban, falun választottak barátot és barátnőt, pajtást a gyerekek. Az iskolában is csak a választottal játszottak, tanultak, barátkoztak. Tinédzser korban is tovább szövődött ez a barátság. Már ilyen korán megalapozódott a jövőbeli komaság. Ha a katonasághoz is együtt vonultak be, ott is tartott a jó kapcsolat. Felnőtt korban még inkább elmélyült ez a koma, komaasszony barát-

ság. Amelyik legény, vagy leány előbb lép a házasságba, annak kiválasztottja már a lakodalomban is elsőbbséget kap. Ha a leány megy előbb férjhez, akkor a barátnő az első koszorúslány. Ha a legény nősül meg, akkor a barát az első vőfély. Így ment ez falun akkoriban. Ha pedig gyermekáldás volt kilátásban, akkor már megvolt a koma és a komaasszony. Itt Somogyban több olyan falut is fel tudnék sorolni, ahol hat-hét komát vagy komaasszony hívtak a leendő újszülöttnék. Így biztosítva volt a gyermek iránt érzett szeretet.

„Hol hit, ott szeretet,
hol szeretet, ott béke,
hol béke, ott áldás,
hol áldás, ott Isten,
hol Isten, ott szükség nincsen.”

Komatál hordás

Ha megszületik az elsőszülött gyermek, a komák és komaasszonyok meg vannak tisztelve a nagy feladattal, meg vannak hívva és felkészülnek a tisztségre. Egy hétig mindennap felváltva viszik a komatálat. Egy nagy cserénnévát telepakolnak mindenféle jóval, ezt viszik a gyermekágyas komaasszonynak. Régen még otthon szültek az anyák és így kímélték meg őket a házimunkától. Finom húsleves, húsféleség a javából, szószok és mártások. Sütemények minden fajtából, még rétest, kalácsot és gyümölcsöt is vittek, ha akkor éppen volt friss gyümölcs. Ha nem volt, akkor többféle befőttet, kompótot is vittek a komatálon. Italokat, szörpöket, madártejeket, mindenből a legjobbat. A megpakolt cserénnévát végül felkötötték szép szőttes abrosszal. Nagyon nagy szeretet tartotta fenn a komaságot egy életen át. Így biztosítva volt a kismama ellátása. Én még kaptam komatálat úgy ötven évvel ezelőtt. Lassan, lassan kiment a divatból, vagyis elhagyták ezt a szép és hasznos szokást. Ez kölcsön volt, mert ugyanígy visszavitték a komák, komaasszonyok. Még úgy 60-70 évvel ezelőtt falun bölcsőben ringatták a babát: „Aludj, aludj szép gyermekem!”

Vizsgára

Évzáró nagy vizsga? Így nevezik manapság, de 100 évvel ezelőtt még egzszámennek titulálták. Én még Református elemi iskolába jártam. Egy tanító oktatott 6 osztályt, míg a kisebbek írtak a nagyobbak feleltek, de amit belénk sulykoltak egy életen át hasznosítjuk. Volt ám hittan erkölcsstan, illemtan igaz csak számtan és mértan. Földrajz, történelem, természetrajz, természettan nagyobbaknak, polgári jog kisebbeknek palatábla. De akkor még forgott a nádpálca is a rendetlenkedő nebulóknak. Úgy 100 évvel ezelőtt még rektornak nevezték a falusi tanítókat. Most már minden másképpen van, nagyot változott a világ még

60-70 év alatt is. Nagy-nagy örömmel készültünk fel a vizsgára. Akkor még a templomba tartották úgy 60 évvel ezelőtt. Eljöttek a szülők és a nagyszülők, testvérek és a keresztszülők is. A faluban házról házra jártunk virágért rózsát, szegfűt, liliomot és violát kéregettünk, még a patakparton nyíló víziliomot és nefelejcsét is leszedtük. Sok-sok virággal díszítettük fel a templom padjait. Csak úgy terjengett a sok féle virágillat. Aztán a vizsga napján megilletődve foglaltuk el a helyünket. Mindenki felelt minden tantárgyból, ha többet nem is csak pár szót. És már osztották is az értesítőt, úgy nevezték, hogy leckekönyv. Nagy örömmel fogadtuk és készültünk fel a következő tanévre, a nagy táblára felírtuk, hogy vakáció.

„Szeptembertől vetegettünk
Virágot szedegettünk
Nem volt soha maradás
Egész évi munkásságunk
Igyekvésünk most végetért
Íme itt az aratás
Nem egyforma volt a munka
De hogyha a szorgalom nagy
Győz mindig az akarás
Nagy igyekvés nagy szorgalom
Hoz mindig dús aratást”

Szemráverés

Még nagyanyámtól hallottam, hogy akinek összeér a szemöldöke - lehet az férfi vagy nő – az rossz ember, rontást idézhet elő. De csak kisgyermekekre hat – lehet az kisfiú vagy kislány, megbetegszik. Nagy jószágra nem hat, de a kiscsikó, a kisborjú, kismalac, az apró baromfi, mint a kisliba, kiskacsa, kiscsirke vagy a kispulyka mind megbetegszik. A rontáson úgy segítettek, hogy egy edénybe vizet öntöttek, a tűzből csípővassal kivettek egy darab parazsat, majd a parazsat a vízbe pottyantották és közben imát mormoltak. De ehhez sem értett mindenki, az ilyen művelettel általában tudálékos, szakavatott, jobbára idős hölgy foglalkozott. A beteg gyerekeket megmosdatták a parazsas vízzel, még meg is itatták őket. A kis állatokat is megittatták ezzel és le is fröcskölték őket. Hogy milyen jelentősége volt ennek a parazsas víznek, ezt már 60-70 év távlatából nehéz lenne megmondani. Lehet, hogy misztikum vagy hiszékenység volt az alapja. Még olyat is hallottam, hogy a szép leányoknak egyik alsó fehérműjüket fordítva kellett felvenniük, így nem ártott a szemráverés.

Ónöntés

Ez a művelet is talán az 1930-as évekkel zárult le, vagy talán azért, mert az akkori idős asszonyok elmúltak, vagyis elhaláloztak. Mert akkor, abban az időben ezek az asszonyok úgy 70-80 évesek voltak és sírba vitték tudományukat. Ha egyáltalán tudománynak lehet nevezni ezt, melyet a nagymamák adtak át az utánuk következő generációnak. Az ónöntés abból állt, hogy ha valaki – akár kisgyerek – megijedt valamitől, vagy valakitől, akkor az ónját öntötték neki. Egy bádog palacsintasütőben méhviaszt melegítettek vagy olvasztottak és a megijedt személy feje fölé tartották. Közben imádságot mondtak, többször ismételve. A felolvadt viaszformában meglátszott, hogy az illető mitől vagy kitől ijedt meg. Különböző figurák, kutya, macska, kakas, kotlóstyúk vagy emberalakok jöttek ki. Tovább folytatták az imádkozást és az illető meggyógyult. Hogy ez misztikum vagy inkább babona, azt nem lehet tudni.

Fogalmazás, 1938.III.12. Tél és Tavasz királyfi csatája

Gergely napján ideje, hogy elmúljon a tél, és a tavasz váltsa fel. Örök körforgása ez az évszakváltásnak. Reggel szépen kisütött a napocska, de nemsokára beborult az ég. És először csak szállingózott a hó, de aztán megeredt és szakadni kezdett a hó. Nemsokára fehér lett a táj, fehérbe öltöztek a fák, a háztetők, az erdők, a mezők és a rétek. De most már az utolsó mérgét adta ki a tél ezzel a zimankóval. Hamarosan kisütött a napocska és elkezdett olvadni a hó. Csupa licsopocs lett mindenütt, gyors kis patakban folyott a hólé, nem volt már becsülete a télnek. Itt van a jó idő, nincs több fázás, boldog, aki él, szép tavaszt remél.

Az ősz postáslevele, 1938.IX.20.

Egy őszi reggel arra ébredtem, hogy zizegést hallottam az ablakom alatt. Egy aranyhárgalú falevél volt. Aranyos betűkkel volt rá írva, hogy: „Fecskék, gólyák csomagoljátok sátorfáitokat, költözzetek melegebb vidékre! Emberek, vendégléjétek be tüzelőtöket a hideg télre! Mert szebb nekem a szél nótája, a levelek zizegése, mint a meleg nyári nap sütkezése.”. Ezt a levelet a szélpostás hozta, „Ősz nagyanyó” küldte, az „Ősz” hírmondója.

100 éves mese

Hol volt, hol nem volt, egyszer egy kis erdőben egy nagy medve. Egy szép napon kiállt az erdő szélére lesben. Várta az arra elhaladó prédát, sokáig nem jött senki sem. Egyszer csak arra ballagott egy kis fiúcska. A medve megszólalt: „- Ez még csak lesz ember.” – és elengedte. Később arra bandukolt egy öregember. „- Ez már volt ember.” – gondolta a medve és ezt is elengedte. És tovább

várt ott az erdőszélen a következőre. Egyszer csak lóháton nyargalt egy nyalka huszár. A medve már nyalta a szája szélét és fente a fogát. Mikor a huszár odaért, a medve útját állta, a huszár meg kirántotta a kardját, és a medvét kettévágta, a medve elpusztult. A huszár meg vígan vágatott tovább.

Koppány vezér története

A honfoglalás után, abban a pogány világban, Somogyban Koppány vezér megütközött Vajk (István) seregével. A karádi erdő alatt Koppány vezér megsebesült a harcban. Társzekérre rakták és vitték a határon keresztül. Megálltak, kibontották a kötést és mondták, hogy „nagysebhely”. Ebből lett aztán „Nagycsepely” a falu neve. Tovább haladva ismét megpihentek, átkötötték a sebesültet és mondták, hogy „kötseb”. Ebből keletkezett aztán a falu neve, hogy „Kötcse”. Tovább bandukolva megálltak, ekkor megszólalt a sebesült, „szólám”; ebből lett a falu neve „Szólád”. Lassan poroszkálva ismét csak megpihentek, akkor már enni kért a nagybeteg, azt mondta, hogy „öszöd”; ebből lett a falu neve Öszöd (Balaton-). Ismét csak elindulván, tovább haladva folytatták az utat. Megálltak egy kis időre, ott már megszólalt, beszélt pár szót, ebből lett a falu neve „Szárszó” (Balaton-). De csak folytatták tovább az utat, és mikor megálltak és megnézték a sebesültet, ott már halva találták, kimúlt ebből a világból. Ott el is földelték, így aztán a falu neve az lett, hogy „Földvár” (Balaton-).

Bakonyi betyárok

Úgy 150 évvel ezelőtt, abban a betyár világban, a bakonyi erdő sűrűjében tanyáztak a betyárok. Rózsa Sándor, Patkó Pista, Nád Jancsi, Sobri Jóska. A Balatonon átjártak - nyáron ladikon, télen a befagyott jégen – a híres vásárokra. Útonállóak voltak, lóháton is jártak, ha sikerült nekik lovat lopni, vagyis elkötni. Vásárra igyekvő, gazdag kereskedőket fosztottak ki. A pandúrok eszén gyakran túljártak, megléptek előlük. Szóládon volt egy család, aki összejátszott velük, náluk bújtak el, a szalmakazalban volt beépített helyük. Bábonyban is volt egy ilyen család, a betyárok lovai az istállóba voltak bekötve. A karádi, siófoki, kaposvári vásárokat látogatták, és ott aztán oroztak, loptak, raboltak. De meg is gazdagodott ám az a család, ahová bejártak a betyárok, mert sok pénzt kaptak tőlük. Náluk aztán ettek, ittak, mulattak, tivornyáztak, megpihentek egy-egy vásári látogatás után. Soha nem sikerült a pandúroknak elfogni őket, olyan ügyesek voltak. Nemcsak a pandúroknak, a betyároknak is volt pisztolyuk, karabélyuk, fokosuk, baltájuk. Ha szükség úgy hozta, használták is. Néha egy-egy betyárt elfogtak, akkor börtönbe vetették, de sokszor onnan is sikerült kereket oldani. Sobri Jóska szeretője volt Répa Rozi, Lápafőn, ott is van eltemetve az erdőben; Patkó Pista meg a bábonyi temetőben. Szegény embert soha nem bántottak. Lassan, lassan feledésbe merült a betyár világ.

**Betyár ballada Rózsa Sándorról
(népköltés)**

„Bakony erdő gyászban van,
Rózsa Sándor fogva van.
Még vasárnap délután
Ott sétált a fő utcán.
Utána ment az anyja,
Sándor fiam, gyűj haza!
Ides anyám nem mögyök,
A kocsmába elmögyök.
Verekedés fog lönni,
Vérben fogok fürdeni.
Azt is tudom kiébe,
Zsandár pandúr vérébe.
Ides anyám, idesem,
Van-e ingem szennyesen?
Ha nincs ingem szennyesen,
Hozok haza vérösen.
Három kislyány fehérbe’,
Vigyen a temetőbe!
Három kislyány sárgába’,
Boruljon a fejfámra!
Három kislyány pirosba’,
Boruljon a síromra!”

„Éjféltájba’ fölédredtem,
Kilenc pandúr áll előttem.
Azt kérdezik, mi a nevem,
Hol az utazólevelem.
Bele nyúltam a zsebembe,
Kis pisztolyom a kezembe.
Ötöt-hatot fejbélőttem,
Itt az utazólevelem.”

Éjjeliőr falun

Még az én gyermekkoromban, úgy 1935 táján, Szóládon voltak fogadott vagy választott éjjeliőrök falun. Este nyolc órától, az esti harangszótól járták a falu utcáit kis lámpással és kampósbottal a kezükben. Kis viharlámpák voltak ezek. Eleinte csak faggyú pislákol a lámpásban, később már petróleummal működött.

Este kilenc órakor elkezdte a mondókát: „Kilencet ütött az óra, térjen mindenki nyugovóra! Tűzre, vízre vigyázzatok, hogy károkat ne valljatok!” Ezt a mondókát tíz órakor megismételte. Ha tűz ütött ki a faluban, akkor ő jelzett először, kongatta, félreverte a harangokat és hangosan kiabálta, hogy: „Tűz van! Tűz van!” A templom kulcsát a zsebében hordta, különösen nyári időben fordult elő tüzeset többször is. Nagyon gyorsan fellármázta a falut, ha a szükség úgy hozta. Egész éjjel az utcákat róttá, hajnali harangszóig. Így vigyázott a falu biztonságára.

Falusi búcsú

Somogyban minden kis faluban búcsút tartottak. A templomszentelés napjához fűződik. Szóládon májusban, Nepomuki Szent Jánoskor, Kapolyon pedig szeptemberben, Szent Mihály napján. Erre a napra megjönnek a rokonok, komák messzebb is, vendégségbe. Már pár nappal előtte készülődnek a búcsúi vendéglátásra. Sokféle süteményt, kalácsot és kuglófot sütnek. Húsételeket is készítenek, különféle fogásokat: rántott szeletet, fasírtot, töltött káposztát, kocsonyát. Sokféle italt vásárolnak: sört, bort, többféle üdítőitalt. Mikor felvirrad a nagy nap, akkor megkezdődik a nagy dínom-dánom. Reggelivel kezdik, több fogást szolgálnak fel a gazdaasszonyok. Utána mennek a templomba a gyerekek is, felnőttek is, mindenki. Délben aztán pompás ebéd következik. Mindenki ízlése szerint válogathat, kinek mi ízlik, abból. Délután aztán a búcsúba indul a vendégsegereg, a gyerekek, apraja-nagyja. A keresztyerekeknek, unokáknak ajándékot vásárolnak, ilyenkor meg kell ám nyitni az erszényeket. Ezeket az ajándékokat úgy hívják, hogy búcsúfia. A kislányok, kisfiúk ringlispíltre ülnek, és kedvük szerint forognak körbe. Vattacukrot és fagyalaltot nyalogatnak. Ez így zajlik egészen napnyugtáig. A gyerekek nagy vigadozással térnek haza. Nézegetik a búcsúban kapott ajándékokat. A felnőttek is jól szórakoztak. Nagy élmény egy ilyen falusi búcsún részt venni. Másnap reggel csak a sátrak helye és a papírdobozok jelzik a búcsú üres, hült helyét.

Somogyi vásár

Itt Somogyban voltak híres vásárok, még a szomszéd megyéből is eljöttek a sátorozó árusok, cipészek, csizmadiák, szabók, kalaposok, szücsök, fazekasok, szíjgyártók, bábosok, cukrászok, mézeskalács árusok. Kádárok is akadtak szépszámmal, hordók, kiskádák, bocskák, sajtárok is kaphatók voltak. Kisebb-nagyobb bazárosok hangos kiabálás közepette ajánlották portékájukat. Rikkancs is akadt bőven, a törökmézes pedig kiabálta, hogy: „Idenézz, odanézz, itt a finom törökméz! Idenézz mula, mit árul a Gyula! Háromezer korona az ára, megbukott a selyemcukor gyára! Háromezer magyar korona, háromért tíz deka!” A pecsenyés sátor körül volt a legnagyobb a forgalom, hurka, kolbász, friss pecsenye, csak úgy terjengett a levegőben a finom illat. Lacipecsenyének hívták akko-

riban. Így aztán a boros sátoroknak is megnőtt a forgalmuk, a sör, bor fogyott a jó ételekre. A gyerekeknek márcot mértek. A márc piros, sárga színű, édes folyadék volt, meleg időben nagyon kedvelt volt a jégbe hűtött márc. Még az asszonyok és a nagy leányok is ezt itták. A szabók is csalogatták a sátorba a vevőket: „Az én nadrágom elszakíthatatlan!” – mondogatták. A cipészek és csizmadiák is mindenféle fortéllyal csalogatták a vevőket. Ha már bement a vevő a sátrukba, akkor már rá is beszéltek a portékájukat. Ha nem állt kötélnek a vevő, akkor alkudoztak, az árból is engedtek, csak legyen megkötve az üzlet. Így ment ez minden sátorban, mindenféle árunál. Narancs és füge koszorúba kötve, na meg szentjánoskenyér, hisz az volt a legkapósabb. Plánétások fehéregérrrel húzatták ki a szerencsét, különféle jósok és kártyavetők, mutaványosok, szemfényvesztők. Az állatvásárban is nagy volt a felhajtás, ló és csikó, borjú, tehén és ökör százával. Kis állatokat is felhoztak ám tavasszal, úgymint libát, kacsát, kiscsirkét, kispulykát a javából. Így zajlott le egy heti vásár a somogyi falvakban.

Tájjellegű eszközök Somogyból

bucsér: fűzfavesszőből készített kosár tojó tyúkoknak

vonyógó: villaszerű vasszerszám, ezzel a kazalból a szénát és a szalmát huzigálták

szapuló: fahordó, amiben a ruhákat áztatták fahamulúgban. Ebből ered a mondás, hogy: „Megszapullak!”

tiló: fából készült szerkezet, amivel a kendert áztatás után megtörték, aprították

mángorló: fából készült rúd, a lenből és kenderből készült ruhákat simították vele, a vasalót helyettesítette a régi időkben

gombolyító: olyan fából készült szerszám, amellyel a megfont fonalat labdaformára tekerték fel.

áspa: fából készült szerszám, mellyel a kender- és lenfonalat motringba tekerték fel

rokka: ezen fonták a kender- és a lenfonalat a leányok és asszonyok télen a fónóban

ványó kés: olyan szerszám, amivel a kapa, a lapát, az ásó és a gereblye nyelét simára kaparták

gereben: a megtilolt kendert és a lent huzigálták, szedték szálára, csomóba. Erős

deszkára vasszögeket szereltek, olyan fakír kínzóeszköznek nézett ki

rosta: babot, lencsét, kukoricát szeleltek és tisztítottak kézi erővel, de volt már gyári kalmárrosta is, amivel még a gabonát is átrostálták, hogy tiszta legyen

burító: fűzfavesszőből készült körformájú kosár kotlóstyúk etetésére.

Tájjellegű szüreti eszközök Somogyból:

Kád: Szüretkor ebbe darálták le a szőlőt.

Daráló: kádra tették és összezúzta a szőlőt.

Prés: kádból présbe rakták a ledarált szőlőt.

Régen még fából volt a prés, de manapság már gyárilag fémből készül.

Bocská: szüretkor ezt tették a kád alá, ebbe folyt le a must.

Sajtár: ez is fából készült, ebben hordták a mustot a hordóba.

Töltike: ezt tették a hordó tetejére, ezen folyt le a must.

Csőbör: ez is fából készült, több vödör szőlő belefért és ebbe hordták a kocsira, illetve a batárba a szőlőt. Ebből eredt az a szólás, hogy vödörből csőbörbe.

Batár: Ezt szüretkor a kocsiba állították sok szőlő elfért benne több mázsa. Ez is fából készült.

Muszkoló: Ez is fából készült ezzel zúzták le a batárba és a szürete hordóba a szőlőt.

Boroshordó: Ez is fából készült, kisebb-nagyobb változatban ötven literestől ezer literesig.

Csap: Ezt is fából faragták vagy esztergálták, újabban már rézcsapot is árusítottak és használtak.

Somogyi ételek

Somogy ételeit étkezési szokásait már a múlt századok utazói is feljegyezték. Szakácsok és a kanászok is Somogyból kerültek a királyok udvarába. Ebből eredt a Nagyszakácsi évenként megtartott gasztronómiai bemutató és vásár. Tavak és folyók hallal, az erdők meg vaddal látták el lakosságot. A mezőkön minden növény megtermett gyümölcs is minden fajtából. De a burgonyát vagy inkább krumplit a fő étkezésnél is felhasználták, és sok féle ételt készítettek belőle. Így aztán a tájjellegű ételek egész Somogyban ismertek lettek. Először is a gánicát említeném külső Somogyba gánica belső Somogyba meg dődölle. Még rigmust is kreáltak „gánica dődölle, hömpölyög a gödörbe” Van még egy másik hasonló étel is pipice néven ismert. Recept: végy 3-4 krumplit hámozd meg kis kockára szeld fel és annyi vizet, hogy ellepje. Ha megfőtt, törd le és annyi lisztet, amennyit felvesz pici sót, főzd fel. Ha kész, akkor szaggasd ki zsírra vagy vajra. Vöröshagymát pirítani, és tejföllel megöntözni. A pipice is így készül csak pirítani sütőbe. A krumplis pogácsa, nudli vagy mácsik is így készül csak tojás és zsiradék kell hozzá. A mácsikot helyenként angyalbögyörőnek is hívják. Nagyon finom a mákos, diós vagy darás mácsik. A szilvás gombóc is ebből a krumplis tésztából készül. De lehet apró kis gombócot is készíteni vadashoz köretnek. Ebédhez második fogásnak vagy vacsorára kiegészítők a krumplis ételek. Gyerekkorunkban mondogattuk „kiugrott a gombóc a fazékból.”

1

Indulás a vőlegényes háztól

Tisztelt vendégsereg!

Isten szent nevében, induljunk el innen csendes békeességben.
Vőlegény urunknak keressük meg párját, az Ő drága, ékes menyasszonyát.

Szerezzünk ma néki örömet, boldogságot, hozzunk a keblére egy szép virágszálat.

De mielőtt kilépnénk e házból, a vőlegény búcsút vesz a családtól.

De szegénynek elszorul a szíve, ezért a búcsú szavait én mondom helyette.

Édes, jó Anyám, mikor tehozzád beszélek,
a szívemben akkor nagy fájdalmat érzek.

Tenéked köszönöm, hogy a földön élek,
és hogy felneveltél, hálát adok néked.

Kedves Édesanyám kérlek bocsánatra,
gondolj itt most reám, vőlegény fiadra.

Nagyon szépen kérlek, feledd rossz tettemet,
amit nem jól tettem, mint édes gyermekednek.

Köszönöm néked a sok szívességedet,
áldja meg az Isten minden lépésedet.

,

Most tehozzád fordulok, kedves Édesapám,
látod könnyeimtől mint borul el orcám.

Mielőtt az atyai házból kilépek,
tőled térdre hullva bocsánatot kérek,
mert megbántottalak, jóságodért
gyakran megszorítottalak.

Kedves Édesapám felejtsd el ezeket,
Isten áldjon meg ezért tégedet.

Kedves jó szüleim, megkérlek titeket,
szeressétek ti is majd drága hitvesemet.

Velem együtt már ő is hozzátok tartozik,
hisz elhagyja értem kedves szeretteit:

E két szerető szívre adjátok áldástok,
hogy a házasságunk legyen majd áldott.

Kedves nagyszüleim, most hozzátok szólok,
Ezen a nagy napon elibétek állok.
Öreg napjaitok aranyozza béke,
Minden lépésteget bő áldás kísérje.

Kereszt és bérma szülők néktek köszönhetem,
Hogy eljegyzé lelkem isten szeretetben.
Imádságtok ezután is kísérje a lelkem,
Hogy boldog lehessen az én házaséletem.

Összes rokonok, barátok és kedves szomszédok
Mindannyiótoktól én most szeretve búcsúzok.
Köszönöm, hogy részt vettek az én örömömben,
Kérjétek az Istent, áldása kísérjen.

És most induljunk el az én szép nagy utamra,
Melynek célja kettőnk boldogsága.
Mind, akik most eljöttetek és minket elkísértetek
Örömben és vidámságban legyen itt ma részetek.

V ő l e g é n y b ú c s ú z t a t ó

Tisztelt vendég sereg, eljött a nagy óra
 Midőn nyitom ajkam én a búcsúszóra
 Ifjúságom legszebb tetőfokán állok,
 Íme elibétek búcsúzni kiállok.

Első szavam téged keres drága jó édesanyám
 Ki életem drága kincse, s oltalmazója voltál.
 Könnyező szemeim felnyitni nem bírom,
 Búcsúzó szavaim csak zokogva mondom.
 Áldja meg Isten minden lépésedet,
 Szeresd továbbra is kedves gyermekedet.
 Jöjj ide jó anyám a búcsú szavamra
 Boruljál még egyszer fiad vállára.
 Hadd köszönöm most meg felnevelésemet
 Hadd csókolom meg jó anyai kezedet.
 Köszönöm, hogy értem oly sokat fáradtál
 Áldjon meg mindezért a mennyei atyám.

Kedves édesapám most tetőled búcsúzom.
 Gyermeki könnyeim tartani nem bírom.
 Hiszen tiéd voltam, a te gyermeked
 Kacagó, mosolygó egyetlen életed.
 Gondterhes arcodat sokszor símogattam,
 Hányszor elaludtam ölelő karodban.
 Nyakad átkaroltam, s a szemedbe néztem.
 Jóságos arcodat hányszor megigéztem.
 Boldog idők voltak, drága gyermekévek,
 Előttem lebegnek régi szép emlékek.
 Bocsásd meg, ha néha bánatot okoztam,
 Hiszen én még gyenge kisgyermek voltam.

Kedves jó szüleim, megkérlek titeket,
 Szeressétek ti is majd a hitvesemet.
 Velem együtt már ő is hozzátok tartozik,
 Hisz elhagyta értem kedves szeretteit.
 E két szerető szívre adjátok áldástok,
 Hogy a mi házasságunk legyen majd áldott.

Búcsú az Édesapától más verssel

Most tehozzád fordulok, kedves Édesapám,
látod könnyeimtől, mint borul el orcám.
Mielőtt atyai házból kilépek,
tőled térdre hullva bocsánatot kérek,
mert megbántottalak, jóságodért
gyakran megszorítottalak.
Kedves Édesapám, felejtse el ezeket,
Isten áldjon meg ezért tégedet.

Menyasszonyos háznál

Szerencsés jó napot adjon az Úristen!
 Hála, hogy e napra felvirradtunk szépen
 Vőlegény urunknak szíves kérésére
 Jöttünk a menyasszony felkeresésére
 Meg is találtuk Őt ezen szép szavakkal
 Kérem fogadják egymást sok-sok édes csókkal

Húzd rá!

Esküvőre menetelkor

Eljött már az óra, midőn e leánynak
 Az úr asztalához kell lépni, mint szép menyasszonynak
 E járatba jöttünk tehát e hajlékba,
 hogy elkísérjük Őt az Isten házába
 Kérjük ezért szépen a kedves szülőket
 Engedjék útjára kedves szülöttjüket
 De mielőtt elindulnánk a templomi útra
 Szenteljünk néhány szót a búcsúzásra
 Mert méltó, hogy midőn ily útra indulunk
 Isten és ember előtt híven beszámoljunk.
 Örömmel virradt fel rám e szent reggel
 Kedvvel üdvözöltem, ártatlan szívemmel
 De most a keblemet szorongás fogja el,
 Mert a házaselet útjára léptem fel.
 Hosszú az én utam, amelyre indulok,
 Azért jó atyám tehozzád fordulok,
 S tőled buzgó szívvel kegyelmet esdeklek
 Mert áldást és békét csak tőled nyerhetek
 Kérlek, hogy el ne hagyj nehéz sorsomban
 Szent fiaddal együtt állj mellettem nyomban,
 Mert most változik meg életemnek útja,
 Vagy holtig öröme, vagy örökös búra
 Ezért én Istenem, ne hagyj el; légy velem
 Bocsásd meg ellened elkövetett vétkem,
 Add, hogy boldog legyen az én páros életem,
 Minden ösvényeimen te légy a vezérem.
 Szívből szeretett édes jó szüleim
 és most kik jelen vagytok testvéreim, rokonaim,
 Kísérjetez ti is az Isten házába, a mindenható-
 nak szentelt templomába.
 Kérjétek az Istent értem imádkozva,
 Hogy bő áldását adja szent házasságunkra.
 Induljunk el innen a Szentiháromság nevében.
 E nehéz utunkon vezéreljen Isten.
 Siessünk szeretteim tegyük meg az utat,
 Ne hagyjuk ránk várni a tisztelletes urat.

Menyasszon. búcsújátó

Mielőtt elvinnénk a ház virágszálát
Hadd mondjam el röviden az Ő búcsúzását,
Hisz Ő nem folythatja el síró zokogását,
Azért én mondom el szíve sóhajtását

Elsőben is Apám, szám hozzád fordítom
Búcsúzó szavam zokogva indítom
Köszönettel veszem atyai voltodat
Hogy felneveltél engem, kedves leányodat
Az egeknek ura a te öregségedet,
Gyámolítsa értem a te vénségedet
Az élők sorában tartsa életedet,
Frissítse mindenkor egészségedet.
Bocsásd meg jó Apám, ha megbántottalak,
Ha téged sokszor háborítottalak.
Az Istenre kérlek, engedd el vétkeket,
Hogy el ne veszítsem én szegény lelkeket.
Köszönöm apai hű szeretetedet,
Áldja meg az Isten minden lépésedet,
Szívemből kívánom, ezzel bevégzem téled a búcsúzásom.

Édesanyám, mikor tehozzád beszélek,
Szívemben akkor nagy fájdalmat érzek,
Tenéked köszönöm, hogy e földön élek,
És hogy felneveltél, hálát adok néked.
Te irányítottad eddig az utamat,
Lelkemről elűzted minden bús gondomat
Isten rendelése, hogy téled elváljak
S választott férjemmel külön uton járjak
Mert ha bár tetőled másfelé haladok
Mégis mindenkor hű leányod maradok
Légy szerető anyám, bár nem leszek veled
Áldja meg az Isten minden lépésedet.

Kedves testvéreim most tőletek búcsúzom,
Kikkel együtt telt el vidám gyermekkorom,
Kikkel megosztottam minden vig örömöm,
Jóindulatotok sokszor megköszönöm,
Elmegyek e házból, ahol együtt éltünk,
Ahol boldogságban volt együtt sok részünk,
Ahol jó szüleink gondunkat viselték,
És éjjel-nappal kedvünket keresték.
Édes szüleinket nagyon szeressétek
A gondot hozzájuk sose engedjétek.
Tőletek a kérés az én búcsúzásom
Ég titeket áldjon, szívemből kívánom.

6
Esküvőről visszamenetelkor

Legyen az Istennek dicsőség az égben,
Szerencsésen vittük nagy dolgunkat végbe.
Legyen az Úristen mindig a vezérünk,
Igaz gyámolítónk míg e földön élünk.
Váljék az új párnak e szent eskütétel,
Lelküknek örök javára és üdvére.
Az Isten áldása szálljon a fejükre,
Legyenek vidámak, boldogok örökre.

Húzd rá!

Menyasszony beköszöntése

Jó estét kívánok az egész nászsereggel,
belépünk e házba, illő tisztelettel.
Vőlegény urunknak megtaláltuk párját,
Keblére hoztuk élete boldogságát.
Kedves örömszülők most Önökhöz szólok,
Fogadják be szerető leányuk.
Ő lesz gyermekük hűséges párja,
Életének kincse, egyetlen virága.
Fogadják őket és a velük érkezőket,
Odakint lévő kedves seregünket,
Hogy e boldogságban együtt örvendezzünk,
A mennyei atyánk legyen továbbra is velünk.

Húzd rá!

Pohárköszöntő

Most az új jegyespárra emelem poharam,
kérem a jó Istent hallgassa meg szavam.
Tartson tőlük távol minden gondot és bajt,
adja meg nekik, amit szívük óhajt.
Mint a víz neveli a friss virágokat,
neveljenek ők is szép utódokat.

Húzd rá!

Leves behozatal

Gazdánk vendégeit mind felszólította,
irántuk érzését bőven kimutatta,
szakácsnékkal házát megszaporitotta.
Ügyes szakácsnék készek is mindennel,
legelőbb a jó tyúkhús levessel,
melyet elkészítettek a vendégek kedvére,
kivánom mindenkinek jó egészségére.
Ez a leves olyan forró, mint a tűz,
aki utánam jön egysem szűz.

Húzd rá!

Kása behozatal

E tálba párolog a jó izletes kása,
melyre azt mondják az isten áldása.
Kivált húsfélével nincsen annak párja,
aki nem eszik saját kárát lássa.
Ihol itt a tál, nyúljanak utána.

Pörkölt

A magyar ember a paprikát szereti,
kivált hússal főzve, módszerint kedveli.
Nincs is e pörköltnek a világon párja,
reá vizet inni, minálunk nem járja.
Egyenek hölgyeim s uraim, hogy ne vesszen kárba,
ne hagyjanak semmit, de semmit a tálban.

Húzd rá!

Sült hús

Ki ki köszörülje mostan jól kését,
mert pecsenyét hoztam mégpedig kétfélét.
Igazán mondhatom ki eszik ebből,
mint egy hentesmester úgy meghizik ettől.
Kik pecsenyét esznek, mind sokáig élnek,
őseink is ettől lettek olyan vének.
Mivel a pecsenyét minden szerették,
utána torkukat borral öblögették.

Tyúkhús

Tyúkhúst is hoztam, mégpedig kétfélét,
behoztam a kakast, s vele a jércét.
Hogy jutottam hozzá, szépen elmesélem.
Szaladgált a kakas a jérce nyomában,
én meg fogtam magam, futottam utána.
Megfogtam mindkettőt, hamar szerencsésen,
le is öltem őket, leforráztam szépen.
Lábukat szépecskén össze is kötöttem,
őket a tepsibe belegyömcsöltem.
Szép pirosra sült meg ott a bőrük,
s lett is királynak való pecsenye belőlük.
Egyék meg uraim, izes a falatja,
tessék násznagyuram, bátran kóstolhatja.
Behoztam a kakast a tarajával,
a menyasszony játsszon a vőlegény farkával.

Húzd rá!

Sütemény

Most édességet hoztam, vele együtt tortát,
csak meg ne feküdjön a násznagyurak gyomrára.
Ki édességet szeret, vegye egészséggel,
de gondoljon rá, hogy táncolni is kell még ma éjjel.

Húzd rá!

Duspéncz szedés

Új hír a faluban, érdeemes uraim,
becsületre méltó jeles asszonyaim.
Míg elbeszélem itt-ott panaszaim,
kérem hallgassák meg szavaim.
A muzsikás nagy bajra érkezett,
melyre egy véletlen szerencse következett.
Hegedűje összetöredezett, amit a héten megenyvezett.
Akinek tánc vagyon kedvébe,
jól beletekintszen tele erszényébe.
Ő majd szép nótát húz örömeben,
csak huszast, vagy százast nyomjanak kezébe.
Azt mondja virradatig vigan táncolhatnak,
ha pénzt számára bőven osztogatnak.

Húzd rá!

Menyasszony tánc

Im már itt áll előttünk az ékes menyasszony,
hogy menyecske fejjel először táncoljon
Mindenki táncoljon vele egy kurtát
de vigyázzanak, hogy le ne tiporják a cipője orrát
Gondoljanak arra, hogy drágáért varrták
Itt áll a vőlegény kezében egy tányér
Én elkezdem a táncot, a többi még ráér.
Addig szaladjanak százasért, ötszázasért
Te meg cigány huzd rá az új házaspárért!

Májusi kirándulás.

NA2217/2000.

Május 1-én Szőlőádon az iskolás gyerekek majálisra kirándulni mentek a falu alatt emelkedő nagy hegytetőre. Négy községből is ide jöttek az iskolás gyerekek, Nagycseppei, Kötöse és Teleki. Madarak és fák ünnepe volt ez a nap. Nemzeti zászló alatt vonultunk fel a nagy hegyre. Kőtaszótól zengett a határ, amelyik csapat felért kitűzte a zászlót. Mikor mint a négy község iskolásai felértünk akkor köszöntöttük egymást. Fújta a szél a három színű lobogónkat. Volt itt közös éneklés játék, verseny és szavakat össze mérte tudását a négy csapat. Díjakat is osztottak ki nagy élmény volt egy ilyen diák napon részt venni. Egész estig ott voltunk a szabadba, a szép zöld erdő mellett. Csak napnyugtára értünk a falu széléig nagy nótával: "deng a lobogó", megpendül a dob, kis homvéd pártások jól vigyázzatok, indulóra hangzik már a szó, félre aki nem közenk való, majd homvéd lesz nem csak a nevünk, "megmitatjuk hogyna fel nővünk".

A kapuba vártak a szülők, sorba hazáérték a diákok.

Egy kis versre "emlékesen";

"Ne bántsd a fát,"

"Hisz ő is érez:"

"S szép gyöngéden, nyúlja a leveléhez,"

"Ágát ne törjed, tépjed:"

"Hagyd annak amit épnek, szépnek:"

"Ne bántsd a fát,"

és tanárok oktatók
belénk nevelték a
természet szeretetét,
ez még 70 évesen is
megmaradt
bennünk.

Májusfa állítás.

Szóladon kis falunkba nagy szenzáció volt a májusfa állítás. Amelyik leánynak volt udvarlója, az számíthatta a májusfára. A legények már kiszemelték az erdőn a szőlő és a fák között. És mikor beesteledett fejszével fűrésszel indultak az erdőre. 8-10 fát is kivágtak egy éjszakán és cipelték a vállukon a faluba, a kiszemelt leány udvarába. Ott aztán feldisszítették cifra salangokkal, és egy üveg bor vagy sör került az aljára. Közösen állították fel a legények volt rá eset hogy még a házi garda is fel zavarták almalól. Kérték a nagy létrát vagy a laptorját és nagy zaj közepette már állt is a májusfa. Reggel aztán nagy büszkén nézegette a leány a májusfáját. Május hónapba minden vasárnapra jutott, sőt még júniusba is maradt kitáncolni való májusfa... Ezt nagy készülődés előzte meg, a leányos háznál. Sütöttek sokféle süteményt és kalácsot, de még sok helyen kuglófot is sütöttek kemencébe. Volt rá eset hogy még baromfit vagy birkát is vágtak. A leány apja adta a bort sőt, zenét is fogadtak. Vasárnap délután kezdődött a mulatság, volt úgy hogy éjjelig is tartott a bál... Nagy vigadozás közepette ki döntöttek vagyis kitáncolták a májusfát. Amelyik leánynak állították májusfát ott már komoly volt a kapcsolat. Az vagy akkor öszel vasfarsangkor az oltárhoz vezették a leányt:

vagyis férjhez ment...

Tél és tavasz királyfi csatája.

Gergely napján ideje hogy elmuljon a tél és a tavasz váltása fel. Örök körforgása ez az évszak váltásnak. Reggel szép ki sütött a napocska de nemsokára beborult az ég. És először csak szállinkozott a hó, de aztán megeredt és szakadni kezdett a hó... Nem sokára fehér lett a táj fehérbe öltöztek a fák az utak a háztetők az erdők a mezők és a rétek. De most már az utolsó mérget adta ki a tél, ezzel a zimankóval. Hamarosan kisütött a napocska és elkezdett olvadni a hó. Csupa lisztes lett mindenütt, gyors kis patakba foljott a hó, nem volt már becsülete a télnek: Itt van a jó idő nincs több fázás, boldog aki él, szép tavaszt remél...

Az őszi postás levele. 1938 IX 20.

Egy őszi reggel arra ébredtem hogy zizegést hallottam az ablakom alatt. Egy aranyárga fa levél volt. Aranyos betűkkel volt rá írva, hogy "Fecskek gölyök, csomagoljátok sátorfáitokat, költözzetek melegebb vidékre." Emberek, "vendeljétek be tüzelőtöket a hideg télre. Mert szebb nekem a szél nótája, a levelek zizegése, mint a meleg nyári nap sütkezése... Ezt a levelet a szél postás hozta, "Ősz nagymama" küldte, az "Ősz" hírnöke.

Somogyi vásár.

Itt Somogyban voltak híres vásárok, még a szomszéd megyé-
ből is eljöttek a sátorozó árusok. Úgy mint cipész, csizmadi-
szabók, kalapcsok, szücsők, fazekasok, szíjfarítók, bábosc-
cukrózsok, mézes kalács árusok. Kádárak is szép számmal
hordták, kis kádak, bocska, sajtar, minden kapható volt a
kisebb-nagyobb barátságok... hangos kiabálás közepette
ajánlották a portékájukat! Rikancs is akadt bőven, a
török mézes kiabálta hogy, ide nézz, oda nézz ott a finom
török méz! A mézes kalácsos meg azt hogy, olyan édes
a méz, ki hit szeret arra méz! Ide nézz mulla, mit árul a
gyula! 3 ezer korona az ára, megbukott a seljemi cukor-
gyára, 3 ezer magyar korona, hároméves 10 deka! A pecsenye
sátor körül volt a legnagyobb a forgalom, hunka, kolbász,
friss pecsenye, csak úgy terjengett a levegőbe a finom illat.
daci pecsenyének titulálták akkoriban. Így aztán a boros
sátoroknak is megnőtt a forgalmuk, bor, sör, fogott a jó
ételeknek... Gyerekek számára meg márcot mentek, ez olyan éd-
es és sárga színű fagyadék volt, ha meleg volt nagyon
kedvelt volt jégben hűtött márc. Még az asszonyok is
és a nagy lányok is ezt itták. A szabók is csalogatták
a sátorba a revőket, az én nadrágom elszakíthatatlan
mondogatták. A cipészek és csizmadiák is mindenféle
fortélyal csalogatták a revőket, ha már be ment a revő
sátorukba, akkor már rá is berélték a portékájukat. Én
nem állt kötélnek a revő akkor addig alkudoztak, me-
g az áról is engedtek, csak legyen megkötve az üzlet. Így me-

ez minden sátonya, minden fajta féle árnudl. Karancs és füge korzora kőve, na meg a szent János kenyér az volt a leghajósabb. Kánétások fehér-egérrel kuzatták ki a szerencsét, különféle jások és kártyaretők, mutatványosok és szemfényvesztők... Állat vásárla is nagy volt a felhajtás, ló és orika, borjú, tehén és ökök, is szárával. Kis állatokait is felhoztak ám tavasszal, úgy mint liba, kacsa, kis csirke kis pulyka a javából... Így zajlott le egy heti vásárlás a Somogyi falvakban...

100 éves mese:

Hol volt hol nem volt, egyszer egy kis erdőben, egy nagy medve. Egy szép napon ki állott az erdő szélére lesben. Várta az arra elhaladó prédát, sokáig nem jött senki se. Egyszer csak arra ballagott egy kis fiúcska! A medve meg szólalt, "ez még csak lesz ember," és elengedte... Később arra bandukolt egy öreg ember! "ez már volt ember," gondolta a medve, és ezt is elengedte... És tovább-várt ott az erdő szélén a következőre. Egyszer csak ló háton nyargalt egy nyalka húsár! A medve már nyalta a szája szélét, és fente a fogát. Mikor a húsár oda ért, a medve litját állta, a húsár meg kívántotta a kardját! és a medvét ketté vágta, a medve el puszult. A húsár meg vígan vágdatott tovább...

Bakonyi betyárok.

Úgy 150 évvel ezelőtt abban a betyár világban Bakonyi erdő sűrűjében tanjártak a betyárok. Rósa Sándor, Patkó Pista, Kád János, Solri Józsa. Balatonon átjártak, nyáron ládikón, télen a befagyott jégen, a híves vásároknra. Utton állók voltak, lőháton is jártak, ha sikerült nekik lovat lopni, vagyis elkötni. Vásárra igyekvő gazdag kereskedőket fosztottak ki. Pandurok eszén sokszor túljártak, megléptek előlük. Szőlőadon volt egy család aki össze játszott velük, náluk bújtak meg, a szalma kazalba volt a leépitett helyük. Bakonyba is egy családnál, lovaik meg az istállóba voltak bekötve. Karádi, Siófoki, Kaposvári vásárokat látogatták, és ott aztán oroztak loptak, rablítottak. De meg is gazdagodott ám az a család, ahová bejártak mert sok pénzt kaptak a betyároktól. Náluk aztán ettek-ittak mulattak, tivorngáztak, meg meg pihentek egy egy vásári fosztogatás után. Soha nem sikerült elfogni a panduroknak őket, olyan ügyesek voltak. Nemcsak a panduroknak, betyároknak is volt pisztolyuk, karabélyuk, fókusuk, baltájuk. Ha a szükség úgy hozta használták is. Néha egy-egy betyárt elfogtak, akkor kötönbe vetették de mi sokszor onnan is sikerült kerekét oldani... Solri Józsa szeretője volt a Répa Rózi, Lápafőn ott is van eltemetve az erdőben Patkó Pista meg a Bakonyi temetőben. Szegény embert soha nem bántottak... lassan lassan feledésbe merült a betyár világ...

Koppány vezér-története.

Honfoglalás után még abban a pogány világban
Somogyban Koppány vezér meg ütözött Vajk István
seregével. Karádi erdő alatt Koppány vezér megsebesült
a harcban. Pánszekérre rakták és vitték a határon keresztül.
Megálltak és kibontották a kötelet, és mondták hogy
nagyseb hely. Ebből lett aztán a falu neve: "Nagysebely,"
Tovább haladva ismét meg pihentek, és átkötötték a
sebesültet, és mondták hogy kötsel. Ebből keletkezett a
falu neve hogy "Kötöse," Tovább bandukolva megálltak,
ekkor megszólalt a sebesült szólám: Ebből aztán lett a
falu neve "Szólád," darran poroszokálva ismét csak meg-
pihentek, akkor már enni ként a nagy beteg, ezt mondta
hogy ösöd: Ebből aztán lett a falu neve, "Ösöd," ^(Balaton)
Ismét csak elindulván tovább haladva folytatták az
utat. Megálltak egy kis időre, ott már megszólalt:
besséit pánszót: Ebből lett a falu neve "Szávszó," ^(Balaton)
De csak folytatták tovább az utat, és mikor megálltak
és meg nézték a sebesültet: ott már halva találták
kimult ebből a világból... Ott ei is földelték...
Így aztán a falu neve az lett hogy: "Földvár," ^(Balaton)

Szemráverés.

Még nagymamától hallottam hogy akinek összeér a szemöldöke, lehet az férfi vagy nő az 1000-ember!rontást idéz elő. De csak kis gyermekekre hat lehet az fiú vagy kis lány megbetegszik. Hogy jószágra nem ha de viszont kis csikó, kis borjú, kis malac és még apró karamfira is úgy mint kis liba, kis kacsa, és kis csirke vagy kis pulyka... sorba megbetegszik. Most ezen úgy segítettek hogy egy edénybe vizet öntöttek és a tűzről csipővassal ki vették parazsát a vízbe potyantották, és körbe imádságot mondtak. De ezt sem értette mindenki, szakavatott tudálekó jobbra idősebb-nő foglalkozott az ilyen művelettel. A beteg gyerekeket meg megmosdatták ezzel a parazsas vízzel, még meg is itatták őket a kis állatokat is megittatták sorba és le is fröcskölték. Hogy milyen jelentősége volt ennek a parazsas víznek, ezt már 60-70 év távlatából nehéz lenne meg mondani. Dehet hogy misztikum vagy hiszékenység volt az alapja. És még olyat is hallottam, hogy aki szép lány volt annak egyik alsó fehérneműjét visszajáról vagy fordítva kellett fel venni mert akkor nem ártott a szemráverés...

Önöntés.

Er a művelés is talán az 1930 évekkel lezárult vagy talán azért mert az akkori idős asszonyok el múltak vagyis elhaláloztak. Mert akkor abban az időben ezek az asszonyok úgy 70-80 évesek voltak és a sirba vitték a tudományukat. Ha egyáltalán tudománynak lehet nevezni, ez fivér-fivá maradt, nagymamák az utána következő generációnak átadták.

Er abból állt hogy ha valaki akár kis gyerekek vagy felnőtt valamitől vagy valakitől megijedt, akkor önját öntötték neki. Egy ládog palacsintásütőben méhviaszt melegítettek vagy olvasztottak fel, és a megijedt személy feje fölé tartották.

És közbe imádságot mondtak mormoltak többször ismételve. És a felolvadt viasz formába meglátszott hogy az illető mitől vagy kitől ijedt meg. Különböző figurák kutya, macska, kakas, és kotlás tyúk, vagy ember alak jött ki. És tovább folytatták az imádkozást, és az illető meggyógyult. Hogy ez misztikum vagy inkább babona ezt nem lehet tudni...

Éjjeli őr-falun.

Még az én gyermek koromban úgy 1935^{tájt} voltak a faluban fogadott vagy megvásárolt éjjeli őrök. Este nyolc órától, esti harangszótól jártak a falu utcáit, kis lámpással a kezükben. Kis vihar lámpá voltak ezek. Eleinte csak fagygyújtó pisztolyok voltak a lámpákba, később már petróleummal működött. Egyik kezében lámpás, a másikba meg nagy kampos bot. Este 9 órákor elkezdte a mondókat: hogy "kilencet ütött az óra!", "Tűz mindenki nyugavóra!", "Tűzre, tűzre vigyázzatok!", "Hogy károknévaljatok!", Ezt a mondókat 10 órákor is megismételte. Ha tűz ütött ki a faluban akkor ő jelzett először, kongatta felre verte a harangokat. És hangosan kiabálta hogy tűz van! tűz van! A templom kulcsát a zsebében hurocolta, különösen nyári időben előfordult a tűz eset többször is. Nagyon gyorsan fellármárta a falut, ha a szükség úgy hozta. És egész éjjel az utcákat rőtta, hajnal harangszóig. Így vigyázott a falu biztonságára.

Köma választás.

Még kis iskolás korban itt falun választanak barátot és barátnőt, pajtást a gyerekek. Már ott az iskolába is csak azal játszanak tanulnak barátoknak. Tinészer korban is tovább szörödik ez a barátság. Már meg van alapozva a jövőbeli kömaság. Ha a katonasághoz is leggyütt vonulnak be, ott is tart a jó kapcsolat. Felnőtt korban még mélyebben gyökereedik ez a köma, kömaasszony barátság. Amelyik előbb lép a házaságha lehet az legény vagy leány, már az esküvőjén lakodalmaiba is elsőséget kap a kiválasztott. Ha a leány megy előbb férjhez akkor a barát nő az első kömaszony leány. Ha a legény nőül megy akkor a barát az első vőfély. Így ment ez ott falun akkoriban. Ha pedig gyermek áldás van kilátásban akkor már meg van a köma avagy a kömaasszony. De volt olyan falu itt Somogyban többlet is tudnék felsorolni hogy hat vagy hét kömát vagy kömaasszony is hírtak a leendő újszülötnek. Így biztosítva volt a gyermek iránt érzett szeretet...

"Hol hit ott szeretet."

"Hol szeretet ott béke,"

"Hol béke ott áldás"

"Hol áldás ott Isten,"

"Hol Isten, ott szükség nincsen."

Komától hordás.

Ha megszületik az első szülött gyermek már a komák é komasszonyok meg vannak tisztelve a nagy feladattal, megvannak hívva, és felkészülnek a tisztésre...

Egy hétig mindennap felváltva viszik a koma tálat egy nagy cserén rékába, ami bele fér mindenféle jóval megvakva viszik a gyermekágyas beteg komasszonyok

Mert ugye régen még otthon szültek az anyák; és így kímélték meg őket a házi munkától... Finom hús leve

hús feleség a javából, szósok és mártások. Sütemények minden fajtából, még rétest, kalácsot, és gyümölcsöt ha éppen volt akkor friss gyümölcs. Vagy ha nem volt akkor többféle befőtet, kompotot is vittek a koma tálon...

Italokat szörpöket madártejet mindentől a legjobbat. A cserén rékát felkötötték szép szöttes abrosszal, így akarták ki mutatni, hogy kívül a szemnek, belül a gyomornak. Nagyon nagy szeretet tartotta fenn a komaságot egy életen át...

Igy biztosítva volt az ellátás a kismamának ahogyan ma hívják. Én még kaptam koma tálat így 48 évvel ezelőtt, de lassan kiment a divatból, vagyis el hagyták ezt a szép és hasznos szokást. Ez kölesön volt, mert ugyanígy vissza vitték a komák komasszonyok. Még így 60-70 évvel ezelőtt fal bölcseibe ringatták a babát, aludj, aludj, szép gyermekek.

Keresztelő.

Keresztelést vagy másképpen poszítát tartottak itt a Somogyi falvakban. Ha elszörülött akkor hat-hét komát és komaasszonyt hívtak. Elyan kisszerű lakodalommal is fel ért egy ilyen lakoma. Nagyon rá készültek a háziak ilyen alkalomra. Vélte úgy, hogy még hízót is vágtak, vagy borjút, baromfi az akadt minden falusi háznál. Sütemény, kalács és kuglóc a kemencébe sültre, torta is dívatba jött. A komák is hoztak egy-egy tortát. Jól sütő-főző asszonyt hívtak meg szakácsnak, a háziak és rokon asszonyok segítettek készíteni. Mikor felirradt a nagy nap, jöttek a komák komaasszonyok családjától. Rokonok és a jó szomszédok sem maradhattak el. Volt olyan keresztelő, hogy zenészeket is fogadtak. Dél előtt ünnepélyesen vitték az újszülötét a templomba. A legidősebb komaasszony tartotta a keresztvixre, a többiek csak kísérték. 50-60 évvel ezelőtt egyszerű nevet kapott a gyermek, nem úgy mint ma-napság... Mikor haza értek a templomból akkor betartották az ágy alá hogy jó alvó legyen. És elkezdődött az étes-ivás, minden féljót szolgáltak fel, este vacsorára úgy szintén, volt olyan poszita 30 is voltak. Vacsora után artán énekeltek, daloltak és táncoltak... Reggelig mulatoztak világos virradatig. Egy poszitába történt meg ez az eset: már a harmadik gyermeket keresztelni jöttek össze a komák. A legnagyobb azt mondta az legyik keresztapának, hogy már az első fogásból ne egyék mert, "mi van a kemencébe", artán sorban hozták az ételt, de mindig ugyanazt mondta a gyermek...

Igy hát a keresztapa nem evett, várta hogy "mi van a kemencébe,, Mikor az utolsó fogást is behorták megkérdezte a gyereket? Hát keresztfiam, "mi van kemencébe,, Három kis cica! felelte a gyermek! Így hát a keresztapa porul járt, valami ingyenségre gondolt ezért várt a végére...

Virágára.

Ez az a nagy virága? Így nevezik manapsig de 100 évvel ezelőtt még egyszerűen csak tituláltak. En meg református elem iskolába jártam. Egy tanító oktatott 6 osztályt míg a kisebbek intar a nagyobbak feleltek. De amit belénk súfoltak egy életen át hársorítjuk. Volt ám hittan erkölcs tan illemtan. igaz csak számtan és mértan. Földrajz történelem természet tan. természet tan nagyobbaknak polgárijog. kisebbeknek palatábla. De akkor még forgott a nád, palca is a vendétkedő nével nak. Így 100 évvel ezelőtt még rektorok neveztek a fah: tanítókat. Most már minden másképpen van, nagyot változó a világ. forgása még 60-70 év alatt is. Nagy nagy örömmel készültünk fel a virágára. akkor még a templomba tartottak így 60 évvel ezelőtt. Eljötték a szülők és a nagyszülők testvérek és a kereszt szülők is... A fahiban hársól-házra jártunk virágot, rózsát, szezfit, liliumot, rózsát kéregetünk... Míg a patak parton nyílt lilium és mefelytset is leszedtük. Sok sok virággal díszítettük fel a templom padjait. Csak így terjengett a sokféle virág. illat. csitan a virága napon megilletődve foglaltuk el a helyünket. Mindenki felett minden tárgyól ha többlet nem is csak szót. Es már oktatok is az értesítőt, így neveztek hogy leck könyv. Nagy-nagy örömmel fogadtuk és készültünk fel a következő tanóra... A nagy tablóna fel írtuk hogy lakaci

"Szeptembertől vétegettünk" "Virágokat
"Nem volt soha maradás" "szedgedtük."
"Egész évi munkáragunk"
"Fogyekésünk most végetert"
"Jéme itt az aratás"
"Nem egyformán volt a munka"
"De hogyha a szorgalom nagy"
"gyöz mindig az akarat"
"Nagy igyekvés nagy szorgalom"
"Azor mindig dúsz aratást..."

Leány keres.

Még így 40 évvel ezelőtt a fiatalok már az iskolában ki nérték maguknak a leendő párjukat. Ez a választás régig kísérelte a magyleány sorukat, mindenhol együtt mentek. Akár-bálok kirándulások avagy toll vagy kukorica fosztás, bármilyen rendezvényekre is kéz a kézben egymás iránti szimpátiából kitartottak egymás mellett. Ha nem így történt akkor-bücsükben vagy vásárokon is ki nérték maguknak a leendő párjukat. De volt olyan eset is hogy a szomszéd falukból komendálás útján hoztak össze párokat. Jó és szorgalmas jó dolgos tiszta erkölcsű leányokat barátok és rokonok ismerősök ajánlottak férjhez. Leginkább a templomba nézte meg a leány az arát, ha megtetszett akkor mehetett a leány megkérni. De ha szemérmes volt inkább kéro embert küldött maga helyett. Rokonságból jó barátból vagy az időslebb testvér is lehetett a kéro ember. Ha sikerült a leány keres megbeszélés megegyezés akár 1-2 hónap múlva már össze is kerültek. Ha egy leány sokat válogatott legtöbbször pátában maradt reuleánynak. Így csufoltak megmaradt az egyház számára. De itt Somogyban volt egy rossz szokás is hogy a szülők nérték ki gyermeküknek a jövőbe belijét. Többször csak hozzá hasonlóval házasítottak össze hogy a föld a juss tovább-szaporodjon. Szegény leány vagy leány gazdaggal csak nagyon ritka és kivételes esetben kerültek össze... legtöbbször tragédiában ért véget az ilyen nem kívánt friggy. Akár-milyen nagy volt is a szerelem a fiatalok között, de ha a szülőknek nem

tetszett a valóstott, akár milyen módon is szétválaszták őket. Nagyon sok esetben egy életre meggyesréteződ a sorsa a legénynek avagy a leánynak. Azt is tartották itt a falukban hogy az ördögök el vannak lovasítva és le berélték a fiatalokat egymásról... Ha ez siker akkor az egyik szülőnek öröm, a másiknak meg bánat jutott...

Eljegyzés vagy melülés.

Úgy 60 évvel ezelőtt jó módú családoknál parádés eljegyzést, régi néven melülést tartottak. Meghívták rokonokat jó barátokat szomszédokat. Olyan kis lakodalom volt ez, nagyon rá készültek az öröm szülok. Így nevesték mindket részről a szüloket. Sokféle ételleket készítettek minden fajta húsból, süteményt és kalácsot fánkot és kuglófot is sütöttek. Zenészeket is fogadtak, leginkább a rölegény háznál tartották, de ha úgy adódott akár a menyasszony háznál is le zajlott szépen megterített asztalokkal be rendeztek egy szobát középen a lendő ifjú pár virágokkal feldíszítve előttük, mert ők voltak a központba... Verselés közben átadták a jegygyűrűket, a jó kívánságokkal. És reggelig tartó mulatság követte, evés ivás és néptánc és tánc parádé közepette zajlott le a melülés. Ettől kezdve már jegyespároknak tartották a fiatalokat...

Lakodalmi készülődés.

Ha meggyeztek az örömszülők, mindkét résztől elkerüldött a készülődés. Sok sok mindent kellett gyűjtögetni a nagy napra hogy ne legyen hiány semmitől. Először is disznót hizlaltak, borjút rettek vagy nevelték, baromfi az volt minden háznál. Meg a meghívottak hoztak 1 vagy 2 tyúkot vagy kakast, 30 db tojást és egy tál lisztet ez volt fejköta egy-egy meghívott hártól. De emelett a házi gazdának is kellett gyűjtögetni. Egy 250-300 személyes lakodalomra: 3 g hízó, 2 borju, 60 db tyúk 10 juh és 15 db mész nyúl. Ez csak a hús ételekhez kellett volt név szükség. Emelett 800 db tojás, 60 kg cukor, 20 kg rizs, 150 kg liszt 20 kg vaj 10 kg méz és különbözőféle fajta fűszerek 10 kg mák 20 kg dió. És még sokféle fajta apróság amit felhasználtak. Nagy edényeket is kellett gyűjteni, úgy mint nagy üst több is nagy fazék nagy lábos nagy serpenyő nagy teknő gyűrő tálak több is. Ha háznál tartották akkor asztalok, padok és székek, télen a lakásba a szobákat rendezték be. De tavasztól-őszig még októberben is a sátorba tartották meg. Kölsönként ponyvából alakították ki a lakodalmi sátor. Sátor is a szobákat is feldíszítették virágokkal zöld ágakkal színes szalagokkal. Központba az ifjú pár került a fő asztalhoz fejük felett az írás: "Éljen az új pár, vagy 'degyetek boldogok', vagy 'Ész esküt híven megtartásotok'. Nagy nagy előkészület előzte meg és sok-sok munkát az ilyen rendezvényeket. De ha közösen mindkét résztől tartották a lakodalmat akkor könnyebb volt mintha egyik fél vállalta a költségeket. Valami rizzsa került az ajándék-

koronával, de csak egy tized része az elköltött pénznek.
De azt tartották hogy egyszer-tartanak lakodalmat é-
zért kitétek magukent...

lakodalom.

Mikor elérkerik a nagymás már 3 nappal előtte nagy a
sürgős forgás. Először is a süteményeket készítik. El ma
nap mára kalácsot, kuglófot sűtik kemencében. Azon
na mára a húsfélék sűtése marad, fasírt, rántott szelet,
Párizsi Bécsi és natur szelet, kolbász hurka is diukál a
vendég seregnek. Még kosoronyát is főznek, pörkölt és si
nagy pirított tyúkhús, ami szemnek és szájnak ingere
mindenből kerül a lakodalmi asztalra... Ha vidékről
másik faluból jön a vőlegény a násznéppel akkor más
ebédet is adnak. Birka gulyás leves jó fűszeres paprika
elkészítve, és diós-mákos kalács a menü. Piros és fehér bo
a javából tisztán nagy szódával. Ebéd után már kész
lődés az esküvőre, kosorús lányok vőfélyek parádés
serege érkerik szép rendben 15-20 pár néha még több.
Szakácsok szakácsmők sürgölődnek és forgulodnak
készítik a finom fogásokat... Menyasszony öttörtetés a
legnagyobb ceremónia. 3 személy is segítkezik az öttö
tétémél, mire a vőlegény érkerik teljes díszben pompás
találja a mátkáját. Fényképezés következik hogy m
örökítsék ezt a szép napot. Zenészek már fújják a
indulót, hogy "lakodalom van a mi utcánkban", nagy
"csak egy kis lány van a világon". Fújják össze a nászse
ekkor késszen áll a menet, indulnak a templomba, a
legény elől a menethe, menyasszony az a sor végén

érkezik. Polgari esküvőt már-előtte megkötik, csak a
papri esketés következik. Orgonaszó éneklés és az áldással
fejeződik be a ceremónia. Most már kéz a kézben indul
az új pár az élet rögzös útjára. Lakodalmas háznál nagy
szeretettel fogadják az öröm szülők az új párt. Többféle
szokás is maradt fenn, seprőt adnak a kezébe a menyasszony-
nak hogy jó dolgos legyen. Vagy kis fiút vagy leányt ültetnek
az ölébe hogy gyermek áldás kísérje őket. Utána a hivatalos
vendégeknek muzsikálnak az udvaron, párat táncolnak
és már vége szakad a lesinek vagy népiesen a sivatónak.
Vendégek elfoglalják a helyüket, az új pár a díszasztalnál,
virág dísz gyertya fény előttük, és kezdődik a vacsora.
Minden ételt köszöntéssel versel hoznak a vőfélyek. Jéves
az első fogás, pörkölt vízzel következik. Utána Pécsi
Párizsi szelet fasírt és tyúkhus sültre főve... Egy tábla
sült tyúkot és kakast hoznak az új párnak. Sütemény
mindenféle fajta, édes és sós, végül a tortákat.
Vacsora közben egy szakácsnő felöltözik jelmezbe és beköti
a kezét fehér ruhával. Mikor a kását keverte kezét meg-
égette, fakanalet és meszelőt adnak a kezébe. A vőfély
meg tányért tart és szedik a kása pénzt. aki nem ad
a tányérba pénzt, azt megmezezi. Idmit így összeszedne
elből aztán a szakácsnő táncra következik, és a zenészek
kapják meg ezt a kása pénzt... Vacsora után aztán
kezdődik a vigadalom tánc a jávából, fúvos és vonos
hangszer felháltra, hogy nagyobb legyen a hangulat.
Egészen éjjelig ropják a táncot. Akkor aztán a

menyasszony, illetve a menyecske táncz következik... Felcsereéli a fehér ruhát, menyecske ruhába és beköti a fejét pettyes kendővel. És táncoltatják az új asszókisebb nagyobb ajándékot raknak az önmánya rékájába. Völegény egy tányért tart és "Eladó az új asszony" pénzt raknak a tányérba. Mikor már minden táncolt vele egy kurtát a menyecskevel, völegény rakja a táncpénzt, és földhöz csapja a tányért, és felelősséget vállal a párját és kitáncol vele a helységből... A menyecske táncz után éjjeli vacsora következik, már vadaskis koronja dukál, kolbász hurka, és kalács és kuglóf a járólól. Akkor már mint új menyecske vesz részt a mulatozásba. Egész világos virradatig tart a lakodalmi tivornyázás. Még reggel is megterítik az asztalt, mindenféle étellel és itallal. Lakodalom ha jól lakom, azt tartották felelősséget vállal. És a veses trombitás banda kísérté a nász sereget pár-házig családonként külön és külön.

Flyták a trombitát csak úgy harsogott hogy

"Négy van már a lakodalomnak"

"Nagy bánata van a menyasszonynak"

"Forgatja a karika gyűrűjét"

"Sajnálja a régi szeretőjét."

Menyasszony kikéző és búcsúztató:

Szerencsés jó napot adjon a szent Isten
Hála hogy e napra felviradtunk szépen
Eljött már az óra midőn e leánynak
Az úrasztalához kell lépni mind szép menyasszonynak
E járathba jöttünk tehát e hajlékba
Hogy elkísérjük őt az Isten házába
Kérjük ezért szépen a kedves szülőket
Engedjék útjára kedves szülöttyüket
De mielőtt elindulnának a templomi útra
Szenteljünk néhány szót a búcsúzásra
Mert méltó hogy midőn ily útra indulunk
Isten és ember előtt hiven beszámoljunk
A mátká búcsúzik édes szüleitől
Szívéből szeretett jó testvéreitől
A kedves menyasszonyunk ekképen szólna
Ha szíve érzelmeitől most szavakhoz jutna
Szólalna de nem tud látom bús arcáról
En tehát elmondom mit elméje gondol:
Elsőben is apám szóm hozzád fordítom
Búcsúzó szavam sokogva indítom
Köszönettel veszem apai voltodat
Hogy neveltél engem leányodat
Bocsáss meg jó apám ha meglántottalak
Es ha téged sokszor háborítottalak
Az Istenre kérek engedd el vétkeimet
Hogy elne vesztsem én szegény lelkeimet

Aldjon meg az Isten szíveimből kívánom
Ezzel bevegrem téled búcsúzásom:

Édesanyám mikor tehozzád beszéllek
A szíveembe akkor nagy fájdalmat érzek
Te neked köszönöm hogy e földön élek
És hogy felneveltél hálát adok neked
Te irányítottad eddig az utamat
delkémről el irted minden más gondomat
Isten rendelése hogy téled elváljak
S választott férjemmel külön úton járjak
Mert habár tetőled másfelé haladok
Mégis mindenkor hű lányod maradok

Menyasszonyos háznál:

Szerencsés jó napot adjon az Úr Isten
Hála hogy e napra felvirradtunk szépen
Völegény urunknak szíves kérésére
Jöttünk a menyasszony felkeresésére
Meg is találtuk őt ezen szép szavakkal
Kérem fogadják egymást sok-sok édes csókkal.

Menyasszony kikéző és búcsúztató:

Eljött már az óra midőn-e leánynak
Az úrasítalához kell lépni mint szép menyasszonynak
E járathá jöttünk tehát e hajlékba
Hogy elkísérjük őt az Isten házába
Kérjük ezért szépen a kedves szülőket
Engedjék útjára kedves szülötjüket
De mielőtt elindulnánk a templomi útra

szenteljünk néhány szót a búcsúzásra
mert méltó hogy midőn ily utra indulunk
Isten és ember előtt híven beszámoljunk
A mátká búcsúzik édes szüleitől
Szívétől szeretett jó testvéreitől.

A kedves menyasszonyunk eképpen szólna
Ha szíve érzelmeitől most szavakhoz jutna
Szólalna de nem tud látom bús arcáról
En tehát elmondom mit elméje gondol
Édesanyám mikor tehozzád beszélek

A szívemben akkor nagy fájdalmat érzek.

Tenéked köszönöm hogy e földön élek
És hogy felneveltél: halált adok néked.

Te irányítottad eddig az utamat

Selkemből elűrted minden bús gondomat

Isten rendelése hogy tőled elváljak

S választott férjemmel külön úton járjak

Mert halál tőled másfelé indulok.

Mégis mindenkor hű lányod maradok

degy szerető anyám bár nem leszek veled

Áldja meg az Isten minden lépésedet.

Kedves testvéreim most tőletek búcsúszom

Kikkel együtt töltöttem vidám gyermekkorom

Kikkel megosztottam minden örömöm

Ístis a jószágos Istennek köszönöm.

Járjatok kedvébe édes szüleinknek

Áldja meg az Isten minden lépésüket.

Völegény búcsúztató.

Tisztelt vendégsereg Isten szent nevében
Induljunk el innen csendes békeségben
Völegény urunknak keressük meg párját
Az ő drága ékes menyasszonyait
De mielőtt kilépnénk e házból
A völegény búcsút vesz a kedves családjától
De szegénynek elszorul a szíve
Ézént a búcsú szavait én mondom helyette
Apám és jó anyám mikor hozzátok beszélek
A szívemben akkor nagy fájdalmat érzek
Néktek köszönöm hogy e földön élek
És hogy felneveltetek hálat adok néktek:
Kedves édesanyám kérlek bocsánatra
Gondolj itt most neám völegény fiadra
Kégyen szépen kérlek feledd rossz tettemet
Ami nem jól tettem mint édes gyermeked
Köszönöm néked a sok szíveségedet
Áldja meg az Isten minden lépésedet.

Édes apa emlékére.

Kedves édesapám már tehozzád nem szólhatok
Mert te valahol (messze idegenben) örök álmod nyugod
Bánkodó szívemnek búcsú hajnalát látom
Hogy az édesapámat itt köztünk nem látom
Szegény ő már nyugszik a sírnak mélyében
Nyugtatója az Isten csendes békeségben
Kívánok én néki békes örök álmot

Mely az Istentől öreá szállott.

Testvér búcsúztató.

Kedves jó testvéreim töletek is búcsúrom
Midőn a házaság útjára indulok
Bocsássatok meg ha talán vétettem
Kém kérsakarra volt Isten látja lelke
Fartson tovább is a testvéri szeretet
Az Isten áldása legyen mindig veletek
Jó indulatokat sokszor megköszönöm
Elmegyek-e házból ahol együtt éltünk
Ahol boldogságban volt együtt sok részünk
Ahol jó szüleink gondunkat viselték
S éjjel nappal kedvünket keresték
Edes szülőinket nagyon szeressétek
A gondot hozzájuk sose engedjétek
Töletek e kéres az én búcsúzásom
Ég titeket áldjon szivemből kívánom.

degeny búcsúztató.

Kedves degeny barátaim bocsássatok meg
Ha valaha tán vétettem tinektek
Köszönöm a hozzám való szivességeket
Legyetek boldogok míg e földön éltek.

leány búcsúztató.

Kedves leány barátainám bocsássatok meg
Ha valaha tán vétettem tinektek
Köszönöm a hozzám való szivességeket
Legyetek boldogok míg e földön éltek.

Szomszéd - rokon búcsúztató
Végül jó szomszédaim jönnek elő rendben
Minden rokonaim a vendég sereggel
Kik hozzám valónak szíves szeretettel
Áldja meg az Isten mind boldog élettel.

Nősznagybúcsúztató.

Búcsúzásom során tisztelt márnagyurak
Kegyelmetekhez hangzik utolsó szavam
Egész életükben legyen egészségük
És hozzám illőn mindig bekerségük
Búcsúzásom sorát most már befejezve
Jöjjetek hát velünk eskü tételünkre
Siessünk szerettem tegyük meg az utat
Dám az óra is már kellő időt mutat
Ké hagyjuk ránk ranni a tiszteletes urat.

Menyasszony táncakor.

Im itt áll előttünk az ékes menyasszony
Hogy menyecske fejjel először táncoljon
Táncoljon vele mindenki egy kurtát
De ne tiporják a cipője orrát
Gondolják azt hogy drágáért savták
Törjék meg inkább forintal a markát
En kezdem a táncot a többi meg rá ér
Húzd rá cigány húzd az új házaspáréit.
Völegény uramnak is hússanak egy kurtát!
Meg ne irigyelje a menyasszony táncát
Perzseg az ő cipőjét le is tiporhatják
Ki is vesszi ő a tánc pénzéből a jussát!

Temetkezés.

A keresztelés, házasság után ez a harmadik a temetkezés, a legszomorúbb szentantás vagy esemény az ember életében. De ha megszülettünk meg is halunk, ez a végállomás nincs tovább. Ez sem mindegy hogy mikor következik be, ha kis gyermek korban arat a halál, ez nagyon nagy fájdalom a szülőknek. De ha valaki az élete delén, ez már a családnak nagy veszteség, marad az özvegy és az árva... aki már idős korát megélt, élt, jött is, ment is, keveseknek adatik 80-90 esztendő, legtöbbször már megváltás az elmulás a sok szenvedés és betegség után. De a háborúk ártatlan áldozatai a legszomorúbb, veszteségei mint a családnak, mint a hazának. A harostereken elesett katonák, legtöbbször körös feltelen sírban nyugszanak, még a megemlékezés virágait sem kapják meg. Ez a családok életébe nagy törést és bánatot jelent. Úgy 50-60 évvel ezelőtt még a kis falukban nem voltak ravatalozók. Csak nagyobb településen, kis és nagy városokban. Aki nem a kórházban elhunyt, hanem otthon a családban, azt a tiszta vagy az első szobában ravatalozták föl. Itt a Somogyi kis falukban voltak halott-öltőtetők, akár nő vagy férfi volt az illető. Egy faluban több is volt, ha meg halt valaki a családban akkor hívták öltőtetni az elhunytat. Még orvos is csak nagyobb településen volt. Kis faluban csak halottkém volt aki meg állapította hogy be állt a halál. Ez egy erre ki képzett férfi volt. Legtöbbször ő is segítkezett a halott -

ötörtetőnek. Szépen megmosdatták, megfésülték, és
kedvenc ruháját adták rá... és a hideg ágyra fek-
tették, így titulálták ezt falum. Azt elhunyt ruháit
legtöbb esetben a halottötörtető kapta meg. Az 20
30 években sok kis csecsemő és kis gyermek halt meg.
Nem tudták még akkor a járványokat gyermek
betegségeket gyógyítani. Nem volt gyógyszer még
penicilin sem antibiotikum. Nekem is négy kis testvé-
rém halt meg a 20 években csecsemőkorban...
Az édesanyám egész életében fekete ruhában járt,
nem vigasztalta meg semmisémmel. Azt mondogatta
hogy "Régóta a temetőt járom, ott hervadt el négy k
virág szálom". Ha pedig egy kis gyermek volt a
családban, ha az halt akkor ki pusztult a család
nem maradt örökös. Volt rá példa Szőládon is é
Kárpályon is, egyike volt tervezve, különösen a gazd
családoknál. Így aztán pusztult és fogyatkozott
a népesség száma: kevesebb lett a magyar...
Így aztán kevesebb lett Somogyba is a lélekszám,
leginkább a református falvakban kevesebben szí-
tek mind amennyien meghaltak akkor... Ha valaki
ma elhalálozott, másmogy már elkeltt temetni
amelyik felekezethez tartozott ott havangosták, e
nap és a temetésig szóltak a havangok. Mindenk
a saját udvarán ravataloztak fel temetés előtt.
A pap kísérelte amelyik egyházhhoz tartozt
A gazdagabb családok gyász kocsit fogadtak

szegényeket. Szent Mihály lován vállon vitték a temetőbe. Időmódosabbak dalárdát fogadtak, a szegényeket csak iskolások éneklése kísérte... "Szent hely ez a temető", mindenkinek helyt ad ő, befogad ő jövevényt, koldust, gazdagot, szegényt". A temetőbe érve ismét a Szent Mihály lovára tették a koporsót, és ottan is folytatta a sírnál a pap a háznál, elkezdett szertartást. Ének és prédikáció imádság és a bűcsúrtató, minden családtagtól és a rokonságtól jó szomszédoktól. Református temetésen "Kénned tisztunk eleitől fogva, énekeltek a hűvek...

Katholikus temetésen "Kents meg uram minket, ..."

Síróknak a keresztgyerekeket hívták meg legtöbbször, ha nem volt akkor a rokonságból fiatalokat. Ezek vitték a halottat az utolsó útjára, és temették is el. Itt falun halotti tort ültek, rokonságot hívták meg ez volt a rég tiszteleg az elköltözöttnek...

Idővirág csokrok, és a koszorúk halmaza borította a frissen ásott sírt. Ez is a szeretet és a tisztelet jelképe volt... "Ha az Isten jót akart,

írhény: kékeben gondtalan,
Béke poraita.

az örök haláltól.

Főjellegű művelészközök Somogyból.

Kád: szüretkor ebbe darálták le a szőlőt.

Daráló: kádra tették, és össze zústa a szőlőt.

Prés: kádból présbe rakták a le darált szőlőt.

Régebben meg fából volt a prés, de manapság már gya.

Bocská: szüretkor ezt tették a kád alá, ebben folyt le a

Saftár: ez is fából készült, ebbe hordták a mustot a hord

Töltike: ezt tették a hordó tetejére, ezen folyt a must.

csöbör: Ez is fából készült, több-rödör szőlő lele fért,

ebbe hordták a kocsi-ra, illetve a batárba a szőlőt

Ebből eredt az a szólas hogy rödörből csöbörbe.

Batár: Ezt szüretkor a kocsi-ba állították; sok szőlő
elfért benne több-másra. Ez is fából, illetve deszkából
készült.

Muszkoló: Ez is fából készült ezzel zústák le a batár-
és a művelés hordó-ba a szőlőt.

Boros-hordó: Ez is fából készült, kisebb-nagyobb-nált
ötven literestől ezer liter-ig.

Csap: Ezt is fából faragták vagyis esztengálták.

Ujabbán már rézrapot is arusítottak, használtak.

"Szőlő-tőke renyege!"

"Jaj de édes a leve"

"Jaj de édes jaj de jó"

"Éppen kedvemre való"

Mustos kersó felirat!

Somogyból

Szőlődről!

Férfi jellegű eszközök Somogyból.

Bucser: fűz-vegyéből készített kosár-tőző tyúkoknak.

Vonyogó: villaszerű vas szerű a kazalból a szénát és a szalmát húzigálták.

Szapulló: fa-hordó amibe a ruhákat áztatták fa-hamu-lugba. Ebből ered az a mondás! hogy meg szapulak.

Filo: fából készült szerkezet amivel a kendert, áztatás után megtörték, aprították.

Ulangorló: fából készült rud, len és kenderből készült ruhákat simították, vasalót helyettesítette a régi időbe.

Gombolyító: Ez olyan fából készült szerű, a megfont fonalat labda formára tekerték fel.

Ásya: Ez is fából készült, kender és len fonalat motringla tekerték fel.

Rokka: Ezen fonták a kender és a len fonalat télen a lányok és az asszonyok a fonóba.

Vonyó-kés: olyan szerű amivel a kapa, kapát, ázó, gereblye nyelet simára kaparták.

Gereben: Ez is a megtilólt kendert és a lent, húzigálták szedték, szálára csomóba. Erős deszkára vas rögeket szereltek. Olyan fakir kénzó eszköznek nézett ki.

Rosta: babót, lenest, kukoricát szeleltek és tisztították, kézi erővel. De volt már gyári kalmár rosta is amivel még a gabonát is át rostálták, hogy tiszta legyen.

Farsangi bál.

Húshagyó kedden a lányok batyut készítették, ami abból állt hogy hús ételeket, sütemény, kalács, fánkot is tálra rakták és szép hímzéses ruhába bele fogták, és úgy vitték mulató helyre... A legények meg bort vittek korsóba, és szépen megterített asztalokat alakítottak ki, de ide csak a meghívottak jöhettek, mert zártkörű volt... Reggelig tartott a bál, a banda hústa a tálcs alá valót, közben evés, ivás is volt, ki amikor megéhezett akkor ült le az asztalhoz... Mikor ki virradt akkor trombita kísérettel 10- vagy 20-leányt vagy legényt kísérték el pár házig a mulatóból. Ez a falu kulturház zajlott le, mikor az utolsó mulatókat is el kísérték, ezzel befejeződött a farsangi mulató. És kérdődött a bört ami azt jelenti hogy húsvétig nem volt dávidózás...

Farsangi népi szokások.

Szóládán szülőfalumba és Kápolyon is az volt a szokás húshagyó utáni napron hogy rönköt húztak. Hamvazó szendén reggel a legények összebeszéltek és azok a lányok akik pártába maradtak vagyis nem mentek férjhez azokkal meghurratták a rönköt... Ez abból állt hogy egy kisély-fajta fa rönköt oda cipeltek az eladó lány ajtója elé és kötelet kötöttek rá, és a kilincse is rönköt kötöttek. És akkor név szerint szólították hogy "Egyere ki Mari vagy Trati vagy Erisi,, persze a leányzó jött volna ki de ahogy nyitotta volna az ajtót hurta a rönköt! Na lett nagy nevetés, kacagás és újjongás a legények körött. Nos ebből nem lett harag, sőt behívták a legényeket és megkínálták étellel és itallal... A másik szokás meg az volt hogy a húshagyó keddi bálra, mi lányok kísértettünk egy kis papír zacskóba hamut. És hamvazó szendén reggel fél órával pillanatva a kedvesünk vagy a választottunk fejére szórtunk belőle jóval újj beggyel. Na aztán lett nagy nevetés erre a lányok legények körébe. Aki ügyes volt az több legényt is lehamurott. Így szórakoztunk hamvazó szendén reggel. Így fejeződött be a farsangi mulatózás...

Toll - fosztás.

Szólád kis falunk alatt nagy rét terült el. Minden háznál kacsrát és libát neveltek, nyáron a tarkóra ősszel meg a rét hajtották legelni. Nyáron a rédegy tollat, ősszel meg a hízottollat kopasztották le az állatokról. Így sok sok toll gyűjtött össze. Előből készült az eladó lányok staférja, dunnája és párnája. De előbb meg kellett fosztani, ez hosszú téli esteken készült. Már novemberben elkezdődött és Március tartott. Egy-egy háznál 3-4 napig is eltartott. Sok sok fűsüteményt sütöttek. Keszöcét is főztek, ez aszalt gyümölcsből készült. Szomszédokat és asszonyokat lányokat meghívták, ez ugyanis női munka volt. Este 4 órától 12-ig is eltartott egy-egy este. A toll csutkárol a pöhelyt kellett lefosztani körbe mese néta és elbeszélések régi történetek hangzottak. Volt úgy hogy nagy fiúk téli esteken a széna-szalma karra el bíjt verebeket fogtak és beengedték az aften. És szegény kismadar repdesett körbe a szőlőbe, és a toll meg szállt míg nem fogta valaki. Az utolsó este mikor elfogyott a toll a bál, a kinnálgatás után, ez minden este szokás volt meghívni a fosztókat. Utána össze rakták a butonokat egy sarokba, és jöttek a legények kezdődött a bál. Harmonika, nagy citera úgy hogy fűsül zenére is roptuk a táncot, sokszor hajnal három óráig is állt a bál. Toll fosztóba voltam az este. „Édesany ezt is kileste.” Nem beszélgettem én sokáig,

„Éjfél után három óráig.”

Húsvéti szokások.

Húsvétkor piros tojásokat festettek, és a keresztgyerekeket ajándékozták meg. Tojásfestés gyerekek nélkül titokban készült meg, mert akkor nem lett volna meglepetés a gyerekek részéről. De nem csak bolti festékeket használtak fel erre a célra hanem vöröshagyma héját főzték meg és cicfarku fűvet kötöttek a tojásra és szép cífra lett ahol a fű takarta a felületet. A hagyma héja a festett tojás világos vagy sötét színű lett. A kisebb gyerekek fűvet szedtek, és nyuszi fészkeket készítettek, még ők el hitték hogy a nyuszi tojja a piros tojásokat. A nagyobb gyerekeknek meg az volt az öröm hogy melyiknek van több piros tojása. És pénzt dobáltak bele, amellyik össze törött azt meg ették... Római katolikusok tojást, sonkát, amit húsvétkor étkezésre szántak, azt a templomba vitték, és a pap megszentelte. Ezért volt az a mondás hogy "Karácsonykor kalácsot, Húsvétkor húst, Pünkösdkor kenyéret" azt is úgy ha csak lehet. Tehát a tojás az szimbólum volt húsvétkor...

Pütkösdi szokások.

Pütkösdkor az a szép szokás volt ott a somogyfalvakban, Szőládon is és Károlyon is. Foggy a lányok ünnepe másodnapján délután kereken indultak, a falu utcáit járva karéjba, körbe álltak és énekeltek. Meg-meg álltak egy-egy helyen ott táncoltak, daloltak és mondokát mondtak. Pütkösdi járásnak titulálták ezt ott falun.

"Mi van ma? mi van ma? Piros pütkösdi napja
"Holnap lesz holnap lesz a második napja,"
"Jól megfogd, jól megfogd, a lovad kantáryát, ha el ne tapossa, a pütkösdi rózsát!" lányok vagyta répek vagyta piros az orcátok, kentbe mentek, rószedtek, fája szívem rátok!" Piros pütkösdi rózsá,
hajlott az útra" el akar hervadni, nincs ki le szak
Fogy folytatódott egész estig. Ezt a szép szokást 1940-ig még tartották, de aztán kiment a divatból
Még van egy érdekes feljegyzés: a török átka!
Egy magyar vitéz török fogorágra esett. Azt ígérte neki ha megátkossa házát: szabadon enged.
"Szentgyörgynapi harmat," Pütkösdi zápor,
vird meg "Magyarországot," ez nem is olyan ro-
kivánság volt a magyar vitéz katonától...

"munkánkra semmi mást," legyen áldot
szent neved, a jöröbe is ezután," add meg a mi
kenyerünket; búrát, bort, és békességet!"

Aratási szokások.

Péter Pál napján kezdődött az aratás. Először az őszi árpa-
gy- kezdték, utána a búza következett, rozs és a zab- végül a ta-
va- vari árpa. Csabárdok és a rokonok össze álltak és kalá-
kába, gyorsabban haladt az aratás. Korán reggel nap-
felkölte előtt már kint voltak az aratók a határra.
Sorba álltak elől a kassás, utána a marokszedő kötél
készítő, kévekötő végül a kepezők. 17 kéve került 1 kepele,
végül a gerebjesők, akik a tarlót gerebjeszték össze. Egész-
estig napnyugtáig dolgoztak, vagyis látástól vakulásig.
Nagyon nehéz fizikai munka volt az aratás. Asszerint is
étkeztek. Jó kiadás reggeli früstöknek hívták. Délben mé-
leg ebéd dukált, amit nagy cserepékékába vittek a tarlóra.
Leves különféle húskételek, és szósok főzelék fánk, kalács,
a" rétest vittek a nehéz munkát végső aratóknak. Bor is a
javából, de csak szódával keverve itták, mert különben
elszédültek volna a nagy melegbe. A határra volt több
helyen forráskút, jó hideg víz oltotta a nagy meleget a
szomjat. 1 hónapig is el tartott az aratás, csak úgy sargu-
lott a kepektől a határ. Sokféle figurát készítettek búza-
kalásból, ügyes kezű lányok és asszonyok. Sokrot, koszorút,
virágot, és a tiszta szobába felakasztották díszítésül.
Megajándékozták a városi rokonokat és jó ismerősöket is.
Nemzeti szallalal átkötte, és a következő aratásig meg-
tartották. Imádsággal keztek és imádsággal
fejezték be ezt a nagy munkát. „Sikerült és jó terméssel,
megdolgoztunk egyaránt, áldást kérünk jó Istenünk, „ay

Szüreti - bál.

Minden évben szeptember valamelyik vasárnapján szün-
mulatságot tartott az ifjuság. Szombat este valamely
kocsnába, bíró és bíróné valóztást tartottak. Er abból
állt hogy egy kalapra cédulákat helyeztek ahányan
voltunk. Aki ki hústa a két megírt papírt, az lett
bíró és bíróné. Vasárnap reggel lányok és fiúk körös
feldíszítették a kocsmá udvarát, szőlővel és rindággal
zöld ágakkal színes szallangokkal, amelyek kocsmá
volt a soros. Nagy izgalom előzte meg az ilyen
szüldést, a lányok csösz-lánynak, a legények csösz-
legénynek öltöztek. A lányoknak magyar ruha pi-
roszlik, és zöld kötény, fehér blúz és szoknya né-
szallagál körbevarva, és fejdísz sárta vagy kalá-
A legényeknek bő ujjú ing és bő gatyka, fekete mellé-
és csizma, amalány hajas kalap és karikás ostor.
A legények ló hátán nyeregbe, a lányok kocsin fűd-
ülésbe, így vonultak végig a falun. Faluban a l-
szelk-lovak lettek ki-válogatva, lóhátos és fog-
nak is. A bíróné és a bírót hintón vitték, a kocsi
a hintó is felszállangozva, alovak nyakába csen-
d csöszlányokat kocsin, a kislíró valamelyik koc-
foglalt helyet, kis dobbal a nyakába. A faluban
történt eseményeket sorolta fel. Minden 10 ház el-
meg állt a díszmenet. Ifjúságot mondott: mind
öregasszony vegezen részt a bálba, ne hogy mi
köszvényesedjen a lábba. Minden öregeken in-

kez láb masszón ki a macska lyukba. Ez ugyanis egy
dülő neve volt a Szőlődi határla. Jobb nál jobb strófa
kát talált ki, és olvasta fel. Még cigányasszonynak is
fel öltözött két-három leány, fakanállal a kezükbe és
cigánykártyával. A kíváncsiskodó nézőknek jósoltak.
Emigyen mondták hogy "asszonyág nagy" kisasszony
vetesen kártyát: megmondom a sorsodéjét... A fiúk
meg tekintővel a hátukon, melencével a kezükbe, kínálták
a pontekőjüket. Jól kivoltak festve, és maskarába
öltözve, mindenféle színes ronggy logott a ruhájukon.
Még tollat is gyűjtöttek, és szórták szanaszét, amerre
elvonult a díszmenet, utánuk csak szemét maradt.
Fronbitás zenészek kísérték a felvonulókat, hangos
lármás zajt csaptak. "Tisztelet becsület, mehet a csödület,
Végig járva a falut, a kocsmá udvarba ért véget a
szüreti menet. Ott már szólt a zene el kezdődött a bál,
trómbítás és hegedűs zenérek felváltva muszikáltak.
Egész estig a szöllöt őrizték a csöszleányok, akit meg-
fogtak a szöllő lepáson az meg büntették. A bíró
elő vitték, és a bíróné meg szedte a pénzt. Eleg szép
szumma össze gyűlt, és végül a zenészek kapták meg.
Egész világos reggelig tartott a szüreti bál...

Szüret és szőlő.

Szőlőd híres bortermő vidék, jó fekvésű határára s fele fajta szőlő terem. id mai napig is jó minőségű állít elő a Balaton szőlőskert Szüretkezet. Az egész felső határt beültették kordonos borsszellővel. Heleje csemege szőlőt is ültettek. Borkiállításra is részt vett a szőlősgazdák, köztük az én édesapám is. 1950 mje Balatonföldváron borkiállítás és verseny volt. Szőlő a Köröshegyi borokból. Édesapámé is díjazott lett, 1 hétig tartott borosztóval borkiméréssel. Nagy jövedele és haszon volt a szőlőből. Csemege szőlőt a Balatoni piacokon, Siófok, Szárszó, Szemes és földváron lehetett értékesíteni. Mustot és bort még a Budapesti "Emkébe" mérték. Sokféle vitték szét az országba, kisebb-nagy városokba. Így lett híressé a Szőlődi bor. "Szőlőtől vényige" faj be édes a leve, "faj be édes faj de jó", Éppen kedvemre való."

Szüreti készülődés.

Szüreti készülődés mindig nagy munka volt. Így e téber 10 körül már elkezdődött. Először is pincéből a kis és nagy hordókat ki kellett hurigálni. Kádát, borostöltikét, sajtónt, alaposan kimosni. Ezek az eszközök kelletek a szürethez, és még csöbör batár és muszkoló Batárba rakták a szőlőt a merőn és még putony is kellett. Vödörbe és csöbörbe szedték a lányok és asszonyok a szőlőt. Azt mondták azt hogy vödörből csöbörbe a putonyba hordták a batárba a szőlőt a kosra. Ez férfi munka volt, batárba hordott szőlőt muszkoló

törték le hogy minnél több elférjen benne. Ez de sokból készült, kicsiba bele illesztett kádazserü alkalmazás volt. A boros hordókat alaposan kiforrázták, utána jól kiöblítettek, és pár napig szellőzött kint az udvaron. Mikor a pince is jól ki lett takarítva, akkor a hordókat kívülről is lemosták, és az abroncsát lefestették pirosra. Így tisztán kerültek vissza a pincébe. Kádat és a booskát is alaposan ki mosták, és még a szőlő darálót és a prést. Régebben még fa préseket használtak, de most már csak modern gyári prést. Kádra rakták a szőlő darálót, és abba került a le darált szőlő. A fajtától függően tartották a kádon, a fehér szőlőt azonnal présbe tették, de a fekete szőlőt pár napig kádon hagyták, kádolták...

Sajtárba folyt a must, és a töltikén keresztül folyt a hordóba. De mielőtt az első sajtárral bele öntötték, a hordókat kénesték, vagyis régi nyelven beárlangolták. És hordták le sajtárba a pincébe, a borben tartosította a bor szép tiszta színet. Meleg idővel hamar erjedésnek indult a must, és must gáz keletkezett. Ilyenkor kalmár rostát raktak a pince ajtajába, és hajtották ki a gázt. Egő gyertyával ellenőrizték hogy van-e gáz? ha a gyertya elaludt, akkor nem szabad volt le menni a pincébe. Ezért mondták hogy. Szőlőden rostálják a bort. Egész évi munkának, sok sok fáradságnak de meg lett a haszna...

Mikor minden eszköz tiszta lett, akkor kezdődött a szünet. Reggel korán huratták a mérőre a kocsi az asszony népség kíséretében a fogatokat. Szomszédok a rokonok is be segítették, ez is kölcsön munka volt. Késő estig is eltartott a szőlő szedés, míg meg nem telt kocsin az edény. Mota szótól hangos volt a határ, mert egyszerre egy időpontba tartott a szünetelés. Október 15-én Teréz napján volt az első nap, és október 31-ig tartott a szünet. Étkesési szokások: ebédre a mérőre száraz kosztot vittek, tejjel és túró puros pap kával. Sonka, szalámi, kolbász, és szalonna kíséretében zöld paprika. Új dió szőlővel és puha kenyérral: in eredt hogy "jó a szőlő lágy kenyérral". Minden szőlő gazda tartott birkát, ha nem akkor vett szünetre vacsora: birka gulyás leves, jó erős, diós és mákos kása. Másik nap meg birka porított krumplival, és az bor és must. Gyümölcs is volt bőven minden fajtaból: ősi barack, kék szilva, körte, alma, még régen úgy be lve még birkenye is volt. Sajnos ennek a finom gyüm nek még hírnemzője sem maradt. Egész napi munk után jól esett a finom vacsora. Vacsora után a darálás, préselés és a must hordás a hordóba. Mindent eiben volt jó termés, egyik évben sok, a más kevesebb. Megérett, megérett a fekete szőlő...

Kukorica-fosztás.

Szeptemberben beérett a kukorica, és nappal törték szedték és hozták haza. Este felé meghívták a szomszédokat kis és nagy leányokat legényeket. Gyerekek is részt vehettek ebben a műveletben. Este mikor bealkonyodott máris kezdődött a kukorica fosztás. Idősebbek sok sok régi történetet és mesét mondtak, én jó magam is akkor tanultam a régi anekdotákat. Legények és nagy leányok ha találtak piros csövet mondogatták: "Ki először piros csöt lel," "lakodalma lesz az örszel." 11 és 12 óráig is eltartott ez a munka. Akkor a háziak behívták a segítéseket, mert ez kölcsön munka volt. Megkínálták őket dió szöllő egy kis kalács, rá egy kis itóka, már az új bor és must volt a szokás. Egész hónapba más-más háznál volt a kukorica fosztás. Kukorica vagy más néven tengeri sokféle képpen használták fel. Kisrőt hiszlaltak, kis és nagy állatok etetésére. Még úgy 70-80 évvel ezelőtt a szegényebb családok kenyéret is sütöttek belőle. A kukorica próza és gánica a háborús időkben pótolta a búza lisztet mikor hiány volt belőle. Történt egyszer az iskolában imádkoztak a kis gyerekek! "Add meg a mindennapi kenyereinket," de nem a kukoricámat szólt közbe az egyik kis gyerek. Szép fehér csomót csuhét kiválogattak, az evés alá felkötötték száradni. És télen ebből készült a szatyor, cekker és lábtörkö, amit a nők dolgoztak fel. Nagy élmény is volt ilyen egy estén részt venni...

Disznötor.

Szóládon minden háznál hírlaltak hízót. Úgy Katalin felé megkerdödték a disznó-vágások, és Mátyás napig folytatódott. Előző nap készülődtek a disznó vágásra, a egész család részt vett ebbe a munkába. Férfiak a nagy edényeket készítették elő, az asszonyok a kisebb edényeket mosták ki. Fűszereket paprikát törtek, amit maguk tettek, majoranna, borsalikom, citromfű. Vöröshagyma fehérehagyma is sorra került. A gyerekek szalmát hoztak a puskulőre. Másnap aztán kora reggel ébredt az egész országra. A meghívott bölény és a lefogók is ott voltak. Pálinkával és forró borral kezdték. Utána leölték a hízót és megkülték. A gyerekeknek meleg gyívirít adtak, ami a hízók volt. És körül futkározott a gyerek-sereg. Sok és nehéz kával járt ez a művelet, mindenkinek meg volt a dolga. Férfi népség segítette szét bontani a hízót. Az asszonyok a hízó belével foglalkoztak, amibe a kolbász, szalámi a hurka került. Én magam is sokszor részt vettem a munkában. A hízót osztályozták, kolbász, szalámi, hurka és a svárli, vagyis a disznó sajt. Sajtba és a hurkába kövessztették a hízót, hurkába megfőzték a vizet. Vagy olyan falu ahol a krumpli és a zsemle-hurkát készítik. Ez jobban a német településen volt szokás. Falunként változott a hízó felhasználása. Még májús és tepe-hurkát is készítettek vagyis töltötték. Fűszereztek, néhol még rozmaringal is ízesítették.

Utána a hurkát és sajtot ki kövesztették. A zsírnak való szallónát felszelték kockákra és elkészítették.

A zsírsütes maradt utoljára, és el készült a finom tepertő. Este már a vacsora készítés maradt mégül...

Hurka, kolbász, peccsenye, a finom orjá leves pogácsra és hójaskráflis. Mikor minden kész volt jöttek a nyársdugók. Maskarába öltözve egy boton üves üveget és 2 szem piros almát, 1 szál rozmaringot nyújtottak be szatyorba. Néha még versbe is meginták a háziakat olykor még gúnyolódva is...

Est mondogatták: "Azt hallottam disznót öltök,"

"Még is macska fülit főztek,"

"Én is fogtam fülit farkát,"

"Adjának egy darab hurkát,"

A háziasszony megrakta a szatyrukat, mindenféle imzsilandó jóval. A garda meg megtöltötte az üvegyüket borral, és ki adták a benyújtott boton. Hójasdugást lányok-fülek szervezték meg, és jót szórakoztak a háziakkal együtt...

Így fejeződött be a disznó-tor...

Ducanapi szokások

Duca napjához december 13. sokféle szokás fűződik. Ducanapján az asszonyok sokat üldögéljen, hogy a költös tyúk legyen a háznál. Ducanapján nem szabad mosni és varrni, mert a tyúkok akkor keveset tojnak. Ducanapján nem szabad pénzt kiadni! Ducanapján férfi jöjjön a háshoz először, mert az szerencsét hoz, de nő jön akkor az elviszi. Ducanapján a nagy lányok 13 cédulára 13 férfi nevet írnak, és a vánskos alá rejtik. És nap estétől ki vesznek egy cédulát, és ami utoljára maradt a 13. napon az lesz a jövő férfiük neve. 13 férfi nevet kis cédulára írnak és 13 gombocokba rakják, és kifőzik. Az első gomboc feljön a vízbe abba van a jövő férfiük neve. Ducanapján is készítenek a legények, ehhez babona fűződik. 13 napon 13 fajta fából egyet kell kifavagni, úgy hogy éjjeli misére karácsony estére készüljön el. A templomba karzatra kell felvinni a ducanap székét, és arra felállni. A templomba vezető útra mákot kell szórni, hogy a boszorkányok azt szedgessék. Mert különben megkergetik a boszorkányok. A ducanap székéről az illető meg látja hogy faluban kik a boszorkányok, állatok képébe jönnek a templomba. De csak aki a ducanap széken áll az látja a boszorkányokat, mellette állók azok nem. Ezt egy nagy régi elmondás után írtam, még akkor nem volt sem rádió, sem televízió, és így szórakoztak úgy 100 évvel ezelőtt...

Duca-napi kotyolás!

December 13. duca-nappán iskolás gyerekek korán hajnalba háziról házra jártak nagy botokkal a kezükben köszönteni. Így verseltek: Kity-koty kity-koty majd hajnal lesz majd megvirrad. Szólnak a kakasok tojnak a menyasok kity-koty. duca fekszik ágyába, gyere pajtás költsiük fel, menyországot nyerjükel. Amnyi esibeje legyen a ház asszonyának, mint az égen a csillag, földön a füszál! Elyan vastag sallonája legyen a kentek dísznöjének, mint a mester gerenda! Elyan hosszú kolbásza legyen a kentek dísznöjének mint a Pesti gyors vonat! Elyan nagy melle legyen a ketek lányának mint a dori korsó! Kity koty kity koty majd hajnal lesz majd megvirrad. Szólnak a kakasok tojnak a menyasok, kity-koty, kity-koty: id garda asszony egy szakajtóból kukoricát szórt a köszöntőkre, hogy sokat tojjanak a tyúkok. Kotyoloknak nevésték a gyerekeket. Több csapat is indult duca reggel. Gyerekek zsinajtól volt hangos a falu. Ezért pénzt kaptak a gyerekek! és mentek háziról házra a kotyolók! Ez a szokás is úgy 50 éve elmaradt, feledésbe merült. Ma napjag talán hírből ismerik a falusi gyerekek a kotyolást...

Betlehemes köszöntés.

December hónapban iskolás gyerekek úgy ötven-
hatvan egy kis ládikóból betlehemet alakítottak.
Betlehemi istállót szillogal a tetején ábrázolták.
József és Mária és a kis Jézust a jászólba.
Pásztorok és a három királyok, bányások és a
szamárnak szerep elvanderve. És hétvégeken szomb
és vasárnap esteken sokra jártak a házakat.
Betlehemes játékokat mutattak be. Karácson
énekeket énekeltek, és pásztor-játékot játszóta
Ez vallási eredetű, ahogyan a bibliában le van
írva Jézus születése. Még a templomban is be
mutatták a betlehemiüket. Katholikus pap
még is szentelte, úgy indultak utra a betleh
emiükkel. Nagyon szép szokás volt ez ott, fal
úgy az iskolás gyerekek egy kis pénzt is gyűjt
össze a karácsonyi ajándékokra. Mert ezert
kaptak, egyik háromnál többet, másiknál kevesebbet
és nagy művészi és erkölcsi értéke volt a
betlehemeseknek. Úgy ötven-hatvan évvel
ezelőtt. Sajnos most már nincs ez a szép
nép szokás.

Apró szentek napja.

December 28-án jártak korbácsolni somogyi falvakban. Korbácsolás férfiak dolga volt. Fűrfa vesszéből megfona készítettek korbácsot. És 28-án reggel mentek háznál-házza. A fehérmépet leányt asszonyt megvergettek. Szépen oratorosan korbács-csal megütögettek. És mondták hozzá a mondókat.

Szófogadó légy!

"Ha lenek küldenek" - fönék menj.

"Ha fönék küldenek" - lenek menj.

"Ha vízért küldenek" - borért menj.

"Ha borért küldenek" - vízért menj.

"Egészséges légy, friss légy, keléses ne légy".

Szóladón is, ez volt a szokás, még talán 1940 hallottam utóljára. Egyik másik háznál megis kínálták őket, étellel és itallal. Egészen délig jártak a házakat.

És a korbácsolás is lassan-lassan elmaradt.

Utána szépen feledésbe került...

Somogyi ételek.
Somogyi ételeit étkészési szokásait, már a múlt századok utolsó is felfigyestek. Szakácsok és a kánászok is Somogyba kerültek a királyok udvarába. Ebből eredt a Nagyrakán évenként megtartott gastronomicai bemutató és vásár. Tavak és folyók halból, az erdők meg vadval láttak el a lakosokat. A mezőkön minden növény megtermett, gyümölcs is minden fajtából. De a burgonya vagy inkább a krumpli főlésemél is felhasználták, és sokféle ételt készítettek belőle. Igazán tejjellegű ételek az egész Somogyba ismertek lettek. Először is a gánicát említeném, külső Somogyba gánica belső Somogyba meg dödölle. Még rigmust is kreáltak "gánidödölle", "hömbölyögy a gödörbe". Van még egy másik hasonló étel is pipice néven ismert. Recept, vegy 3-4 szem krumplót hámozd meg, kis kockákra szeld fel, és annyi vizet hogy lepje. Ha megfőtt törd le és annyi lisztet amennyit felvesz piszt, ferd fel. Ha kész akkor szaggasd ki zsirva vagy vaj vörshagymát piritani és tejjel megöntözni. Pipice készül, csak meg kell piritani sütőbe. A krumplis pogácsa nudli vagy mácsik is így készül, csak tejjel és zsiradék hozzá. A mácsikot helyenként angyalögyörőnek is hívják. Nagyon finom mákos diós vagy darús mácsik. A szilvagyombóc is ebből a krumplis tésztából készül. De lehet a kis gombócot is készíteni vadashoz köretnek. Elédhez fogásnak vagy vacsora kiegészítő, ezek a krumplis ételek gyerekek körünkbe mondogattuk hogy "kiugrott a gombóc a fazékból."

Január jeles-napok.

Újévi köszöntő:

(1én) Újévtendő, nigrág szerző most kezd újévi, újoláskor nagy örömet fog majd hirdetni. Hirdeti már a Messiás el fog majd jönni! degyetek hát ti mindnyájan, Isten hívei...

Újévkor az volt a szokás hogy új év reggelén a mordó talba piros almát tettek a lányok, hogy egészségesek legyenek. Sencsét fürtek hogy hozza a szerencsét a házhoz. Virkeresztkor

(6) hárszentelést tartottak, az új házakat avatták fel.

Virkereszt az első ünnepe hárszentelést ünnepeled.

(12) Ernő napján ha hull a hó, szánkozni is nagyon jó.

(14) Vidor napja nevezetes, kerti tömpe ünnepe ez.

(18) Piroška az erdőben, a nagy mama mesében.

(22) Ha fénylik a Vince, telik a pince ha nem fénylik a Vince, üres lesz a pince. Ezen a napon figyelték hogy süte a nap, vagy borús felhős az ég.

(25) Ha Pál fordul köddel, állat el hull döggel.

Pál napján a fele tél, ki fele víz a remény.

Pál fordulónak neveztek ezt a napot az idős emberek. Még azon a napon fele takarmány és mindenféle terményből fele. Mert ha nincs meg akkor nem lesz elég tavaszig. Ez is nagyon régi megfigyelés az alapja. Ha jó idő volt akkor nagyon örültek, ha borús akkor szomorkodtak...

Február jeles napok.

- (2) Gyertyaszentelő: R.K. vallás szerint gyertyát szentelnek a templomban, amit alkalomkor égetnek. Inkább a farkas ordításán mint a nap süssön. Ha jó idő van a medve kijön a barlang és vissza bujlik ha meglátja az árnyékát. Ha pedig szakad és zimankos az idő, akkor kint marad. Ameddig be sít a nap addig be van a föngeteg, vagyis lesz még csak rossz idő.
- (3) Balázs napkor R.K. vallás szerint barba hamival keres huzmak a hivek homlokára, hogy a betegségtől megvédje. Ez a nap is rákási kultúráként melyen gyökerezik. Balászdagaszt, akkor Benedek fagyaszt...
- (6) Dorotya. Ez nálunk Somogyba illetve Kaposváron népszerű. Csokonai Mihály olyan répen megírta dómák diadalá farságon. Minden évben megtartják ezt a napot...
- (14) Bálint nap a szerelmesek napja: virágot és piros szadnak át a fiatalok egymásnak...
- (19) Zsuzsanna. Ha esen a napon megszóla a pacsirt akkor hamar korán ki tavasodik...
- (24) Mátyás ha talál. Vont ha nem talál akkor éjszta népből szerint ha van hó akkor olvasat, ha nincs akkor esik. Mátyás jeget olvasat, ha nem talál fagy. Ha esen a napon tojik a liba, ezt a Mátyás nap tojást megjelölik, mert ez a tojás el tünik vagy elvész a hűtlen fészekről... Ez is nagyon régi megfigyelés...

Március jeles napok.

- (2) Lujza a rövidellett husra.
(4) Tamás a hitetlen Tamás ki is lenne más.
(12) Gergely rázza a szakállát, vissza hozza a téli tájat.
Legtöbbször esik a hó minden éven ezen a napon. ✓
(18) Sándor } zsákba hozza a meleget.
(19) József } Ha kiszakad a zsák szája:
(21) Benedek } Hideg idő köszönt a tájra.

(24) Gábor a te neved jámbor.

Ezen a napon szőlőt és gyümölcs fát metszenek.

Gyümölcs oltó nagy boldog arzonynak neveztek ezt a napot. Minden fajta gyümölcs fáról vágunk le egy kis galajt. A kert különböző részeire le szórjuk, hogy a jégtől és fagytól kártól óvja védje meg a teremő Istén a gyümölcs csöcsüket. Ha egy kis galajt pohárba vízben raknak az 2-3 héten belül ki rügyszerik és kivirágzik, és tavaszt várásolhatunk a szobánkba...

Március 15 nekünk magyaroknak a legnagyobb ünnep. 1848 szabadság harcra emlékezünk.

Elben az éven a 150 évfordulót ünnepeltük meg.

Nagy tisztelettel emlékezünk a hőseinkre és mártírainkra.

Legkisebb kis faluban megtartják ezt a napot.

Szeretet virágai és koszorúi borítják a hősök szobrát.

Március idusán Petőfi nagy költőnk emlékével és szép verseivel tesszük halhatatlanná felejthetlenné ezt az ünnepet...

Április jeles napok.

(1) Flugó napján vetik a tököt és az uborkát, hogy nagy megnöjjön a tök minden fajtája. Uborka meg sok leg. Ezen a napon akit lehet becsapnak. A gyerekeket fej magért küldik a boltba. Április bolondja május szombatjára, így csufolják akit becsapnak...

(2) Gyula a verebek ura.

(3) Ida megszületett a kis gida.

(23) Béla ne légy olyan méla.

(24) György napján költözkhöttek a cselédék, a régi idők. Ezen a napon mindenféle magot a földbe kell rakni. Mert utána már későn lesz veteményezni.

Szent Györgynek titulálták az idős emberek, sokféle megfigyelés kötődik ehhez a naphoz. Ha György napján olyan nagy a bíra vetés, hogy a nyúl el bújik benne és nem látszik ki, akkor gazdag aratás várható...

György napjára már lehet menni gombászni, kucsma gomba régiesen szömöre, és a csibe gomba kibújik a földtől. Az erdőben ki nyílik a Szent György virág színes illato virága. A méhek is igen kedvelik, gyűjtik a mézet...

Idé kapcsolódik a török átká is: Szent György napi zápor, pünkösdi harmat, verd meg Magyarországot

Május jeles napok.

11) Munka ünnepe májálíst tartanak országsszerte. Pihenés és szórakozás napja ez gyerekeknek és szüleiknek. Május első vasárnapja édesanyák nagymamák ünnepe...

14) Florián a tűzoltók védő szentje, ezen a napon idős emberek megfigyelése szerint nagy zápor és zivatar szokott lenni.

13) Pongrác } Fagyos szentek:

13) Szerwác }

14) Bonifác }

Most engem a hideg vár.

22) Julia szép leányok neve napja.

24) Eszter bibliai név.

25) Orbán ez az utolsó fagyos nap. Ha ezen a napon nem száll le a tűzhelyről a fagyos szentek, akkor lelökik vagy le taszítják. Ez is nagyon régi megfigyelés.

Fagyos szentek és fagyos napok minden évben vagy pár nappal előtte vagy pár nappal utána de meg jönnek. És bizony sok évben el fagytak a gyümölcsök. És nagy kárt okoz ez a májusi fagy.

Junius jeles napok.

181 Medárd ha esik sok szénát megesszik! Azt jelenti ha az a napon esik az eső, akkor 40 napig tart az esős idő.

1101 Margit nap is a Medárdhoz kapcsolódik, ha esik eső azon a napon, azt szokták mondani: Margit pocsil.

1151 Vid napján ha hull a szőlő virág,

"Szüretkor vidám lesz a világ."

1241 János naphoz is sokféle szokás maradt meg a múltból: sárkányüzés, füstölés, és tűzugrás. Ezen a napon gyűjtik a javasok kuruzlók, a kis és nagy eszjőfüvet. És a fénylő hátú Szent János bogarakat. Fűvekkel és bogarakkal rontanak és gyógyítanak. Ez kuruzolásnak számít, ma már az ezred fordulón nem foglalkozik senki sem ilyen művelettel. Már rég kihaltak azok az emberek akik ezt ürték... Szent János alma is megérett erre a napra, nagyon finom kis korai gyümölcs volt ez, a gyerekek kedvence volt...

1291 Péter Pál ezen a napon kezdődik az aratás.

Erre a napra már sörgulnak a bira táblák.

Megérett a gabona, le is vágja a kasza.

Péter és Pál tudjuk nyárlan:

"Össze férnek a naptárban"

"Egy fényes,
és idét."

Julius jeles napok.

- 141 Sárkós napján megszakad a gabona szára.
Az aratás az Isten áldása.
- 16) Csaba a hadak útja.
- 144) Örs vezér a honfoglalókkal ide ért.
- 1201 Illés szekeren indulok én.
- 121) Dániel, Dini Dani bibliai név.
- 122) Magdolna megyel a malomba.
- 125) Jakab napi szőlő már érik erre a napra.
Megérett megérett a fekete szőlő.
- 126) Anna ha akarna.

Anna napon tartják a híres Anna bálakat
országszerte. Leghíresebb a Balatonfüredi
Anna bál, már több ^{mint} 100 éves hagyománya van.
Itt választják meg a bál szepét, a bál királynőt
Ezt a tisztséget 1 egész éven át viseli a megválasztott.
Koronát és arany almát és fogant kap...

- 1291 Márta és Mária a bibliai szentasszonyok.

Agusztus jeles napok:

141 Domonkos te nagy az a nagy okos.

140/ Körne után hidegebb lesz a víz, a tavakba és a folyókba
meit az éjszakák hosszadlnak ezért...

145/ Mária nagybölgasszony, sok helyütt becsükat
tartanak az egész országban...

120/ István legnagyobb vallási ünnepe ez, országalapító
király emlékére. Ezen a napon Bpsten nagy ünnepet kö-
menetet tartottak már háború előtt is és után is. Tüzi jö-
ték és légi bemutatók, de leginkább a Szent István király
jobbát hordozzák körbe a körmeneten. Magyarország szimból-
ma van ennek az ünnepnek...

István király napján indulnak a gólyák Afrikába.

124/ Bertalan vértanú tiszteletére, Szent Bertalan éjszakája
tiszteletére tartják ezt az ünnepet...

125/ Kajos napra megérett a berkenye, nagyon finom és
ízletes gyümölcs volt ez. Ugy ki írtották az 50 években
a Tsz alakulásakor, talán még hírmondója sem maradt
orvoságnak is használták, bármilyen hurutot és
harmenést meg gyógyított. Akár nyersen vagy telen
főzve gyógyszerként hatott...

130/ Rózsá: legszebb név hordozója.

Szeptember jeles napok.

12) Rebeka: Rebeka rönög a dereka.

15) Lőrinc: Bele pisil a dnyébe, utána már nem édes, izetlené válik ez a gyümölcs.

18) Mária: Kisasszony ez is vallási ünnep, búcsújárás a szent helyekre.

23) Tekla: A fcskék indulása amelyek itt maradnak, azok már nem érnek rébe, vagyis el késnek a csoprusulással...

Erre a napra már megéri a dió, vagyis kezd kúszálni. A szőlő hegyek hangosak a dió veréstől, és a dió szedéstől.

29) Mihály: Szent Mihály ez is vallási ünnep, búcsúkat és Könnenetet tartanak. Így az országban mint a határokon kívül Európában.

Erre a napra megjön az első deres éjszaka. Az idős asszonyok és emberek, reggel a deres fűvet meg heverik, hogy ne fájjon a derekuk. Ez is talán szokás vagy babona: úgy mint az első ég zengéskor is ezt cselekszik. Ez is már 100 esztendőre veszt vissza a múltba...

Óktóber jeles napok!

- 14) Ferenc Óktóberben néha deres, Ferenc napja nevezetes.
- 18) Koppány. Somogyba is vezér volt ám.
- 15) Teréz: Szőlő szüretre kész! Ezen a napon kezdődik a szüret minden fajta szőlő megéri Teréz napra.
- 23) Óktóber 23 nevezetes nap! 1956 események emlékére Nemzeti ünnepre nyilvánították...
- 28) Simon: Eljött már a Simon Judás! Jaj te neked póré gatyás. Simon napján be kötik a gulyát télire szikások gulyások juhások ezzel a nappal rávják az esztendőt, megszűnik a legeltetés...
- 31) Farkas: Néha faggal nyargal: Farkas napra már minden terményt betakarítanak a határból. A mezőkről is, mert amit a kikelet gyűjtöget, az ősz elfecsérel, ha kint marad valami a terményből.

November felel napok.

- 11) Minden szentek: Halottak napja, ezen a héten nem volt szabad háposztát télre eltenni, szelni mert az megpuhul. és elromlik. Ez is a régi időben talán megszokás volt.
- 12) Nagy halottkultusz ez a két nap, országsserte igen változ. Van olyan falu ahol még ételt és italt is visznek az elköltözött szeretteik sírjához. De legtöbb helyen csak virágot és koszorút, és felujítják a sírkentet. Az emlékezés gondolatával keresik fel a temetőket. Fekete ruhát öltenek fel ezen a két napon az egész Somogyba. Csak 1 településen Csökölybe fehér a gyász...
- 15) Imre: Rád szállt a pille.
- 110) Réka: fejedén a réka.
- 111) Márton: Márton nap ha felleger nagyon hideg telünk lesz. Márton reggel ha északról fúj a szél, akkor hideg télre kell számítani. Márton napján libát rágtaq falun, mellesontjáról jósolták meg milyen lesz a tél. Ha fehér akkor nagy tél lesz, ha vörös akkor enyhe télre kell számítani...
- 125) Katalin nap amilyen löjt eleje is ilyen.
Katalin ha kopog, Karácsony locsog.
- 130) András ha fehér, sok a tavari szél.
Andráskor ha fehér a háztető, akkor tavaszig is kitart a tél. Azt jelentette hogy a hó megmarad akár márciusig is.

December jelöl napok.

- 12.1 Miklós. Szent Miklós ez is vallási ünnep, Rm-katolikus.
Mikulásna becézték, a gyerekek öröme, reménykedve várják
hogy vajon mit is hoz a Mikulás?
- 12.3 Luca. Ritka női név, ehhez a naphoz sok talonafűzöd.
- 12.4 Ádám Éva, szüleiünk neve napja.
- 12.5 Karácsony. A szeretet ünnepe, az ajándékozás öröme.
- 12.6 Karácsony másnapja, István névnapja.
- 12.7 János. Ne légy olyan álmos!
- 12.8 Apró szentek napja ez:
Betegséget üzzed el!
- 12.11 Szilveszter: Vidámsággal ünnepelj.